

зморшклим обличчям. Чоло в неї було біле, як мармур, зме-
режане синіми жилками, надто кругле й велике для голови.
Голова також була надто велика для тіла й звисала незручно,
хоч її підтримувала крицева підставка на шії.

Хлопчик глянув на мене великими, жалібними синіми очима,
ніс його зморщився, як у немовляти, й він заплакав.

— Не лякайся, Джонні,— сказала матір,— цей хлопчик —
друг, він гратиметься з тобою.

Я розкрутив дзигу й спутив на підлогу, а він тимчасом
звів свою неповоротку шию, щоб побачити. Потім я дав її
йому до рук, щоб і він навчився пускати її. Але він був
зовсім кволий, він заплакав ще раз і це дуже мене засмутило...

З англійської мови В. Мисик

В. НЕФЕЛІН

СТАЙНЯ

1

Був тихий осінній день. Небо вкрили суцільною заслоною
наче й легкі та одноманітні непрозорі хмарки. Це ті хмарки,
що закривають землю од сонця і кладуть на все,— на поле,
хати, листя, навіть на людські обличчя сірі відтінки. І справді,
на землі тільки чорніли дороги та зеленіли руна, але й вони
вкрилися напівзамерзлими сивими краплинками, як туманом.

Дорога була порожня; один наш віз стукотів по рівних її
коліях і дві смирні шкапинки повільно бігли, звисивши сірі
вогкі голови. Візник мирно похитувався на передку, захо-
вавшись в кобеняк; ми вже встигли переговорити все по-
трібне для традиційного початку подорожі і тепер мовчали,
наче по довгій важливій розмові. Я, давно не виїздячи з міста,
мовчки милувався з осінніх краєвидів, а візник думав щось
своє, про хліб чи землю. Тільки в'їжджаючи до балки, зарос-
лої деревами, він підібрав віжки і, повернувшись до мене,
протягнув: — отут колись було... — Але що тут колисьбуло —
я так і не почув, бо він обережно став спускати воза вниз.

У балці густо поросли дерева, двома стінами стоячи повз
дороги. Жовті, напівзелені, червонотемні, сині, чорнозолоті —
кольоровими плямами красувалися вони обабіч, з тонкими

стовбурами Вони нагадували своїх рідних на майстерних малюнках пейзажистів, тільки лінії цих були гостріші і ясніше чувся дух в'ялого безкровного листу.

Вибравшись з балки дорога пішла понад глибоким проваллям, одгороженим залізними штахетами на кам'яних стовпах. Мудрі руки посадили по його крутих схилах невеличкі деревця, що вже цвіли, і тепер дно провалля було вкрите рівним шаром опалого листу. А далі воно ширшало, вигиналося й переходило в долину. Маленькі чисті хатки з гребнями на покрівлі, теплі, глиною обмащені хліви й стайні коло кожної, скирти соломи, криниці з рипучим, далеко чутним валом,—усе це нараз відкрилось на дні тієї долини, як гніздо працюючих комах.—Оце й Лісовичі,—показав плечем туди мій візник і з візницької звички підігнав коней. Ті трохи пробігли, нахилиючи голови до гички з буряків, що подекуди зеленіла на дорозі. Візник, ще раз гейкнувши, стягнув голову в плечі й замислився.

Я ж пильно став придивлятись до місця, де мав пробути кілька днів. Воно мене вразило своєю тишею. Ні одної живої істоти не було видно між хат і на гадючкуватих вулицях.

Заховане в долині село наче не знало тих турбот, що я допіру покинув на вулицях міста; закутавши свої хатки в жовту солому воно немов одділилося од усього світу і замкнулося восени для спокійного мирного життя, що межує зі сном,—до весни. Навколо, на узгір'ях, вилися барвисті маси гаїв; їх кольори найбільше впадали в очі. Жовті крони кленів різко межували з червонотемним великим листом бузини чи зеленими вільхами; потім тяглася сапфірова смуга рун, перерізалася чорною лінією провалля і спадала до насуплених хат. Ті узгір'я викликали замилювання і, посилаючи до очей свої фарби, повивали їх загадковою таємністю. А село хвалилося спокоєм; не вірилося навіть, що там може народжуватися щось нове, що порушує спокій і сон.

Та я пригадав, що в оповіданні природа місцевості завжди опреділює вчинки тутарів і думка,—що ж доведеться зустріти в тих Лісовичах,—врешті поняла мене всього.

Хата Данила Андрусенка, де мені показали квартиру, стояла в глибині двору, одгороджена од вулиці лише невисоким;

у півлюдини росту, тином. Вона ставилася ще Даниловим дідом, похмурнішала, присіла од часу назовні, але всередині хвалилася незвичайною для селянської хати чистотою. Передня стіна, увішана фотокартками й паперовими квітками, велика піч, чисто підмашена, з натрушеною поверх соломою, щоб не калялася, долівка, помиті лавки,— все свідчило за присутність господині, що в чистоті хати бачила себе.

І справді, Фросина Андрусенкова була за зразок працьовитости. Висока, струнка, з чорними очима й трохи жовтим обличчям, вона й хвилини не сиділа без роботи.

— Чоловіка весь день нема, а я все домі, все домі сидю— казала вона до мене, кришачи гарбузи.— То коли роботи не буде— нудно мені стане.

Нас було четверо, як кутків у хаті: Фросина, стара баба, я й семилітній хлопчик.

— Я вже не помішниця,— беззубо шепотіла баба коло миски і довго потому жувала висохлими, як смуги ременю, губами.

— А я сама в хаті й на дворі,— озивалась Фросина.

Малий Ванько пильно дивився на мене, притулившись до бабиної спідниці; потім з німим запитанням ставив очі на бабу. Але та не ворушилася.

— Що ж ти не допомагаєш матері? — шуткуючи я запитав його.

Він засоромився й заховався; баба поклала йому сухі, як кора, пальці на голову.

— О, то робітник тільки до миски,— всміхнулася мати.

— А добути для миски не здатний?

— Атож.

Вона говорила це „атож“ протягуючи „о“ і в ньому чулося й спокійне впевнене підтвердження й недовірливості до мене.

— То батькові помагав би,— казав я далі.

Баба поворушилась і з рота їй зашипіли якісь слова; Ванько мовчки дивився, як ворущаться їй губи, а мати махнула рукою.

— Та він батька й не бачить ніколи,— сказала вона.— Батько тільки додому йде, а ми спимо вже.

— Рано ж ви лягаєте.

— А ви знаєте, коли Данило приходить? — повернулася до мене Фросина.

— Пізно?

— Атож. Ждем-пождем, а його все нема, то так сама й ляжеш. А він світом приходить, я й не чую.— Вона замовкла й круглі пальці її ще швидче стали вигинатися над гарбузами.

— От ми буряки копали, то тільки раз і на поле навідався,— казала вона по мовчанці, наче сама до себе.— А хіба я зроблю сама все? Довелося на буряки копальниць брати.

— І дорого обійшлося? — поцікавивсь я.

— 85 копійок на день і харчі наші. А вона прийде з дитиною і більше дитя тішить, ніж роботи з неї. То самій доводилося і варить і копати і хати глядіть. А баба вже за хлопцем дивляться.

— Я в помічниці вже нездатна,— знову шипіли слова в бабинім роті. Ванько уважно придивлявся до баби; а вона витирала кутні між сухими губами і все дивлячись просто себе, кам'яніла.

Надходив вечір. Сонце червоніло в тумані над лісом, через жовте листя садових дерев кидало червоні плями до хати, чотиригранястими відблисками горіло на миснику й тягло до вікон стовпи сірих пилинок.

Фросина взяла корзину з жовтими, як масло, шматками гарбуза й понесла надвір. Ванько полопотів за нею до дверей та мати крикнула на його і Ванько повільно вернувся, обкидаючи мене і бабу нахмуреним поглядом, наче ми були причиною його поразки.

Я всміхнувся хлопцеві і вийшов із хати.

Коли я повертався назад — була вже ніч. Тмяно блищала бита глиняста дорога, жовто горіла денече впала з подорожніх возів солома на ній і місячний холоднуватий світ наповнив тінями ямки й поглянсував бугри. Вулиця з чорними деревами, бур'яном і хатами, з химерно поставленим рештуванням тіней і світла — здавалася мені незнайомою. І йшовши до квартирі з другого кінця вулиці, я ледве не проминув Андрусенкове подвір'я.

В хагі я трохи помовчав, поки влягалися розтривожені ніччю мої думки. Фросина місила на завтра хліб, засукавши

повні круглі руки і в хаті стояв солодкий дух тіста. Блискаючи великими розширеними очима Ванько лежав уже; баба мовчки сиділа коло нього.

— А де ж чоловік? — запитав я.

— Нема ще, — коротко відповіла Фросина і по її голосу я помітив, що вона сердиться.

— І не було?

— Як пішов зрання то й дотепер нема. Ну, ви повірите, — випросталася вона над діжею, — день у день він так ходить. Прибіжить коли, вкусить шматок хліба і знову подався.

— Значить діла багато, — примирливо сказав я.

— Яке там діла кожен день. Йому ж ніхто не платить, що він все домі не буває.

Тісто знову запищало в діжі.

— Добігається, що йому, сухому чорту, хтось бою дасть із-за рогу — казала Фросина далі.

— На нього така вже злість є?

— А ви думаєте! Хіба йому подарують, що він оце ходить в людей хати валяє, та в колектив везе? Вивіз там чоловік хліба чи не вивіз, — не його це діло; нехай той валяє, хто накладав, а ти бережи свої.

— Щоб тебе ніхто не зачепив, — усміхнувся я.

— Атож.

І знову мене вразила вимова цього „а тож“; воно було налите непохитности, повної віри в свою силу, воно не припускало й натяку на заперечення.

Тільки вранці повернувся Данило. Високий, ще вищий за мене, худий, з підстриженими вусами на невеликім обличчі, він зігнувшись переступив поріг і сів коло столу. Він уже чув на селі за мій приїзд.

— Надовго? — запитав, одкинувши зі столу скатертину й ламаючи окраєць хліба.

— Днів на три, — відповів я.

— Та не ламай хліба, підожди! — крикнула жінка.

— Нема коли, — підморгнув він до мене.

— То це ти знову кудись потягнешся? — остовпіла вона.

— Атож, — була їй недбала відповідь.

Фросина не знала, що говорити; а в світлосірих очах Данила шулилась, як мені здалося, добродушна усмішка.

— Вона вже нажалілася на мене? — наче не помічаючи жінки спитав він.

— Заробили таке.

— Ну як же на тебе, сухого цибаня, не жаліться! — про-
рвалася злість у Фросини. Вона забула навіть, що в руках
миску держить. — Ходить, ходить хто зна де, а світом прийде
і не встигнеш розпитатися, як він знову зник!

— Давай їсти, — перебив Данило.

— На, їж, скоро доходишся, що й їсти нічого буде, — майже
кинула йому миску на стіл Фросина.

— Дурна, ще черепки збиратимеш, — спокійно зауважив їй
чоловік. Він хапливо став сьорбати юшку.

— Бач, не встигнеш ї поїсти як слід. А що ти вчора їв,
спитати б тебе? — не вгавала Фросина.

— Не було коли.

— Діло таке затяте знайшов!

— А ти б спитала, — між двома ковтками казав Данило.

— Треба воно мені!

— Ну й мовчи!

Фросина на мить замовкла. Вона знову поралась біля печі,
оскільки подивляючись на чоловіка. А він, надівши кар-
туза, почав крутити цигарку, говорячи не то до мене, не то
до жінки:

— Дурна баба, не розбіре ніяк. Прийшов додому стомлений,
їсти хочу, а вона лається. По-друзькі розказав би все, —
так і з хати вижене. І говориш — лається, і мовчиш — лається.

Фросина знову з під лоба позирнула, нахмурено чекаючи,
що він ще вигадася; а він уже все забув і пускаючи опуклі
сині клуби диму говорив далі:

— Перевозили вчора стайню. У Потоках розкуркулили
дядька, — ти, Фросино, знаєш того старого Шенеля?

Та не відповідала.

— Вранці торги відбулися, а вдень стайня вже на возах.
Хороша, чорт би її не взяв, двадцять шість на дванадцять,
під бляхою.

— То це ти аж до Потоків тягався? — повернулася Фросина.

— Ні, їздив — і Данило, підвівшись, взяв у кутку ціпка. —
Коли хто прийде по мене з комітету, кажіть, що я на діль-
ниці. А обідать не ждять, — кинув він уже з порогу.

Я вийшов за ним.

Данило йшов по тім боці вулиці, опустивши голову і за-
клавши за спину руки; ціпок позаду його креслив на піску
хвилясту тонку лінію. А за хатами на бугрі, під двома по-
жовтілими та знизу ще зеленими тополями, що прослали на
північ жовті з опалого листу тіні,— йшла робота. Коло
закопаних в землю стовпів метушилося з десяток людей;
которі закладали бруси між стовпами, которі збивали пла-
ниці, которі перетягали штахети з набитою бляхою для по-
крівлі; стукотнява сокір і молотків далеко лунала в чистім
повітрі.

То ставили стайню.

Повернувся я в'обіда; Фросина саме обставляла хату.
Важко, поволоцьки переносила вона приготовлене пакілля
до призьби і, часто зідхаючи, тицяла його в ямки. Ванько
вився під ногами, діловито втоптуючи землю навколо зако-
паних кілків. Користи з тої роботи було мало і Фросина
скоса позирала на нього, стримуючи готове інколи вирватись
кріпке слово. Та коли підводячи жердину вона ледве не
вдарила сина по голові,— тоді сердито крикнула:

— Чого ти метляєшся? Йди собі геть до баби!

Баба сиділа коло порогу, вибираючи до миски насіння з
накришених учора гарбузів. Сухі тремтливі пальці занурю-
валися в м'яке гарбузове нутро і ловили слизькі білі насі-
нини. Ванько присів до неї, задумливо посилаючи руку до
миски, потім до рота.

Але це скоро йому надоїло.

— Бабо, розкажіть казку— торгав він за чорний сухий
рукав.

Баба поводи́ла маленькими злими очима і мовчки й далі
трусил пальцями; а Ванько завертав їй рукави, обережно
пробуючи на міць бабині жили, й просив:

— Розкажіть!

Бабі на́доїдали ці прохання; вона нахилила до нього ма-
леньку з розвіяними пасмами волосся голову й шипіла:

— Сиди тихо, ти вже великий.

Ванько дивився просто їй до рота, незрозуміло слухав те
шипіння, тоді знову просив:

— Розкажіть!

— Ти вже великий — знову перехилилась баба, — тобі треба до роботи привчатись.

— Я ще малий, — боронився Ванько.

— Але ти виростеш і не вмітимеш робити, то хто за тебе робитиме?

— Я тоді жінку візьму, — по мовчанці тягнув Ванько. —

— Жінка буде хату глядїть, матір і бабу стару.

По тому знову приставав. Баба хитала головою, роззявляла рота, але мови з поміж чорних ясен не було чути. Хлопець підвівся, ображено сказав:

— Ви, бабо, спати хочете.

Тоді став гнuzдати довгого лисого соняшника.

Фросина лютувала. Великий кілок, що його треба було поставити одним кінцем до ямки біля стіни, а другим уперти до стріхи, — невбачай упав і боляче прибив їй пальці на нозі. Вони горіли в сухім черевіку, терлися об тверді внутрішні зморшки його шкіри й боліли, коли треба було топтати землю вколо закопаного кілка.

Фросина швидко, абияк, обтоптувала кілок, тоді, засовуючи під хустку ребром долоні волосся, що вибивалося на чоло, бралася до другого. Перегинаючись волікла його до хати й витягнувшись, як струна, приміряла на височінь; пилкою бралася одрізати непотрібний кінець, та пилка вилася, на одним кінці тільки маючи хазяйську руку, зарізала і доводилось брати сокиру. Одрубавши нарешті потрібної довжини кілка Фросина озиралася навколо і її очі просили співчуття. Але сусідів не було видно, баба мовчала, поставивши зір до миски, а Данило робив десь коло стайні.

— Щоб вона йому завалилося! — плювала Фросина й робила далі.

— Мамо, й ви за чоловіка отак самі обставляли? — нарешті не витримала вона.

Баба затрусила головою, руки їй витягнулись і затремтіли. Мови її не було чути, — та Фросині вона була не потрібна; їй самій хотілось говорити, хотілося полегшити на серці, — а баба слухати ще може.

— Хіба я думала таке, що за чоловіком сама бідуватиму? — жалілася Фросина. — Я ж думала, що мені тільки й діла буде коло свиняки та корови, наварити та подати. Мамо,

хіба це моє діло рубати пакілля? Чоловік нехай закопає кілки, а моє діло соломи набити. А він, сухий цибань, коло стайні петлюється.

Баба мовчала, тільки голова їй трусилася. Ванько зупинивши соняшника, що на ньому допіру їздив до води; дивився на матір, уважно слухаючи загадкової мови. Почувши про стайню він під'їхав ближче і попросився:

— Мамо, я піду туди.

— Куди? — повернулась до нього мати.

— Туди, — хитав Ванько головою вбік, ледве стримуючи коня.

— Чого ти там не бачив?

— Так.

— От я тебе отим конем як оперішу, то буде тобі „так“! Сідай коло баби!

Ванько нехотя підійшов до баби.

— Сиди, звикай домі сидіти, — зашипіла до нього та.

— А як я до тата хочу — жалібно протяг хлопець.

— Сиди домі, кажу! — гримнула почувши Фросина. — Буде вже, що один повіявся.

Ванько ніяково підвів на неї очі.

Увечері всі зібралися до хати. Данило рано прийшов од стайні, я з обіда сидів, переписуючи різні списки, а Фросина, баба й Ванько були завжди в хаті.

По вечері ми з Данилом запалили, баба сіла коло хлопця що лягав спати, а Фросина взялася мити посуд. Вона ні словом не виказувала своєї люті, чи то соромлячись мене, чи просто довівши лють до такого ступня, що вже вона не може вийти з грудей. Вода хлюпалася під руками господині, плескаючи на миски, нагадавши мені хлюпотіння нічної хвилі в корму старого човна. Данило задумливо поклав чорну руку з цигаркою на стіл і вона мені сказала про корабель, що кинув якір у тихій затоці. Кілька хвилин цигарки спокійно диміли.

— Хороша штука тютюнець, — нарешті порушив мовчанку Данило, здувши з скатертини впалий попіл.

— Да, — підтвердив я, — як для кого.

— Для заклопотаної людини хороша, — погодився він. — Думок у голові багато, не впораєшся з усіма, а тютюн візьме й приб'є кілька до низу.

— Коли поганих прибиває, то це ще нічого — засміявся я.
— Тільки погані. От думки про стайню так і ніякий тю-
тюн не візьме!

— Та замовк би ти про свою стайню! — сердито хлюпнула водою Фросина.

— Чудна ти — рубнув якорі Данило, — як я весь день біля неї робив, то вона мені й з голови не йде!

— Але ж я про неї слухати не хочу, — випросталася Фросина.

— Бо ти коло неї не робила.

— Я своєї хати гляжу, мені чужого не треба. Ляж, ти, — крикнула вона на хлопця, що підвівся, почувши голосну мову. — А ви розтягнули в людей хазяйство й радієте. Коней з торгів понакуповували за гівціни, тепер стайню купили. Той забрав коня, той стайню, той хату, а що тому хазяїну робити? Прив'язати до ноги граблі та граблями орати. Ось тими він граблями тебе з-за рогу пооре.

— Я йому не дідівська десятина, — спокійно, але трохи нахмурено казав Данило.

— Та й він тобі не дід, — вела Фросина своє. — Він не подивиться, що ти голова тепер. Коли людині доведеться, то вона ні на що не вважатиме.

— А ви знаєте, — ледве всміхнувся й підморгнув Данило до мене, — баба правду каже. Мене вже не один попереджав, що добром оце розкуркулювання не пахне. І жінка до того ж веде. Треба стерегтися врешті.

— А тож! — підтвердила Фросина.

Тільки тепер я зрозумів, чому посміхнувся Данило: в тому жінчинім „а тож“ майже невловимо прозвучала нотка страху за чоловіка.

— Треба буде ввечері з хати не виходити, — всміхнувся далі Данило.

— І добре буде. Та хіба ж ти всидиш?

— А що ж, думаєш, піду навмисне, щоб похвальба справдилась?

— Яка похвальба? — випросталась Фросина. В голосі її ясно чулася тривога.

— Ну, досить — змінив тон Данило. — Це я жартував.

Фросина запалилася.

— Та що ж ти, цибань сухий, жартуєш таке! Ти знаєш, що на мені тіло холоде од таких жартів!

— Та годі вже,— махнув рукою той,— годі, приїхали!

— Куди приїхали?— підвівся на ліжку хлопець.

Данило посміхнувся. Очі його прищулились і весело дивились на сина.

— Туди, куди треба,— кинув він.— А хіба й ти чуєш?

— Чую.

— Добрі вуха, значить ростуть.

— Я весь расту,— серйозно поправив хлопець.

— О, то ще краще!— знову засміявся Данило.— Помічник мені буде,— задоволено повернувся він до мене.

— Ну й робітники!— призириливо буркнула Фросина.

— А чого ж ти до мене не приходив?— питав батько.

— Мене мама не пускали.

— Справді?

— А я хотів.

— То просися в мами, нехай завтра тебе з собою візьмуть.

Фросина пильно подивилася на чоловіка, чекаючи знову якоїсь вигадки. Але він не вважав на ню, намовляючи хлопця проситися.

— Мамо, візьмете?— врешті несміливо повернув до неї голову Ванько.

— Куди я тебе візьму?— огризнулася та.

Ванько ніяково повернувся до батька; він не передбачав такого запитання.

— Кажі: як до стайні підете,— навчав, підбадьорюючи на мигах, той.

— До стайні.

— Чого я там не бачила?

— Кажі, Ванько: мастити будете.

Фросина зрозуміла. Вона обпалила поглядом чоловіка, випросталась і вклавши всю свою знову підняту лють у слова не сказала, а одрубала:

— Не піду!

Данило подивився на неї.

— Чудна ти, всі підуть, а ти ж що, мастити не вмієш? Стіни вже поставлені, стелю взавтра покладемо, сіно перевезем.— треба стайні й лад дати.

— Не піду! — тупнула Фросина.

— Ну, не підеш, то найняти когось доведеться.

— Хай наймають.

— А ти заплатиш; за тебе ж найматимуть, — переконував Данило. Та уперту жінку не легко було переконати.

Ніч пройшла неспокійно. Прокидаючись кілька разів я чув тихі голоси на широкім ліжку за піччю; зажурений, з нотками розпачу й болю — Фросинин, рокотливий, густий — Данилів, що лише іноді вібрував у довгих реченнях, майже ввесь час обмежуючися з коротких слів. Прислухаючись до них я поволі переходив у забуття, знову прокидався і знову засинав.

Уранці я прокинувся пізно, коли в хаті була тільки Фросина.

— Данило вже давненько, — сказала вона мені, — пішов кудись. Баба й хлопець пішли до крамниці.

Кажучи це вона прибирала в хаті. Піч вже була виоплена, помиті ще вчора миски блищали на миснику. В кутку стояло заржавіле відро з-під глини — і я зрозумів, що Фросина вирішила йти до стайні.

Та поводитися вона якось дивовижно! Вигребла з печі холодне вугілля, намірилася висипати його до корзини і, передумавши, загребла назад. Потім узялась витирати вікна. Витерла перше і побачивши, що воно лишилось таки брудне, — взялася помити; налила води до миски і назад одставила. Тоді стала підмітати. Побризкала водою на суху долівку і почала мести з під ліжка.

— Що це у вас такий хазяйливий настрій сьогодні? — не витримав я.

Вона випросталась і побачивши, що я жмурюся од здійсненої куряви, — поставила віника до кутка. Відповіді я не почув.

Пішовши з хати, вже далеченько од двору я озирнувся. Фросина саме виходила на вулицю. Зробила кілька кроків однією рукою тримаючи напнуту хустку, другою відро; потім щось надумала, поставила відро в город і подалася назад. Я всміхнувся і вже більш не обертався.

А ввечері, чекаючи поки жінка насипле їсти, Данило жартував із сином, примушуючи його переказувати, як баби

сьогодні мастили стайню. Ванько, що до схочу вдень награвся на сіні в стайні,— охоче перекривляв мастильниць, показуючи їхню ходу, нехотіння робити, косуваті погляди. Данило задоволено сміявся і підбадьорював хлопця на дальші штуки.

Раптом з вулиці почувся крик. Слів не можна було розібрати, але в самому голосі чулася така тривога, що ми всі мовчки позирнули одне на одного і, наче змовившись, вибігли з хати. Вибігли й на мить остовпіли, не вірячи очам своїм.

Стайня горіла. Великі червоні омахи виривалися з-під густих клубів білого диму, що громадився в широкий і високий стовп. Внизу стайня була чорною, нерухомою; але вже й до низу добирався вогонь, лизав тоненькими язичками бруси й курів. Стало так видно, що можна було побачити зірване листя тополь, що летіло закручене в повітрі до вогню. Білими відблисками світилися недалекі хати, небо вгорі почервоніло. Вулицями, через городи бігли чорні люди.

Крикнувши щось, Данило вхопив відро і без шапки вибіг на вулицю. Через кілька хвилин і ми всі були коло стайні.

Я стояв поруч Фросини, втопивши очі в огонь. Не можна було там нічого розібрати. В клубах диму на мить показувались чийсь обличчя, чиясь постать і знову ховалися. Чорні тіні людей безладно стрибали по землі, довгими жердками з гаками на кінці намагаючись розтягти стіни. В середині стайні горіло сіно, утворюючи гору розпечених волосин, що вибухали стовпом іскор, ледве до них торкався гак чи падав брус.

Люди все збігалися, з відрами, лопатами, ломами. Жінки стояли віддалік, зажурені, з опущеними головами, не одводячи очей од вогню, з тупим очманілим виразом на обличчях. Діти шмигали між ногами. Чоловіки з шаленою швидкістю передавали один одному відра води, закидали вогонь землею. Чулися зойки, тривожні голоси, викрики, лайка.

— Громадяне...

— Води, води давай!

— Бережись!

— Громадяне...

— Бочку на цей бік.

— Сволочі!

— Громадяне...

— Та хай горить,— почувся чийсь тихий голос за мною. Я глянув туди. То сказала незнайома літня жінка. На мій погляд вона відповіла спокійним, викличним, простим. Нахмурившись я повернувся до Фросини. Вона одійшла од жінки. Стояла, зціпивши зуби, подавшись вперед і в очах її горів огонь. На обличчі її примхливо грали тіні, надаючи йому таємничих виразів, з губ злетіло слово „атож!“ Що воно значило... Та міркувати не довелося,— нараз до мене підбіг Данило і тицнувши до рук лопату, крикнув:

— Копай!— Я взявся копати.

Голос Данила чувся всюди; інколи він сам пробігав повз мене, пітний, з розкуйовдженим волоссям. Він нікого не пізнавав. Підбігши до одного краю пожежі він виривав лопату з рук якого зіваки й починав шалено кидати землю на вогонь.

— Сволоч! — кричав він, копаючи і дивлячись на хазяїна лопати. По хвилині тицяв лопату назад, підбігав до гурту, що тягнув гаком бруса, і брався допомагати; брус падав. А через кілька хвилин уже з відром води забирався в саме полум'я і ховався за клубами шиплячої пари.

Раптом почувся крик од східнього боку стайні. Люди хопливо посунули туди, наступаючи один одному на ноги, важко дихаючи; ніхто не знав, хто кричав. Я кинув лопату, подався теж на крик.

І побачив: двоє чоловіків обережно несли Данила. Зірваним брусом йому пошкодило ногу.

Вранці другого дня я збирався від'їзжати. Віз уже стояв за ворітьми. Коні цокували, позираючи на сіно, що його вминав візник для сидіння; речі мої вже лежали на возі. Я тільки чекав Фросини, що пішла до крамниці; неприємно було від'їжджати, не подякувавши за гостинність.

Данило лежав на ліжкові; хлопець мовчки сидів коло батька. Я ж палив цигарку, позирав на годинника і думав, що тепер Фросина вже не буде докоряти чоловікові; кілька днів він не покине хати. А далі що?..

— Отепер ми з тобою заживем, Ванько,— казав Данило до сина.— Я весь день лежатиму, а ти сидітимеш. Краса!

Хлопець мовчки погодився, хитнувши головою.

— А в тебе нога болить? — намагаючись говорити товсто запитав він.

— Болить, Ванько.

— І дуже болить?

— І дуже.

В цей час до хати ввійшла Фросина. Розмова затихла. Фросина поставила кошика біля мисника і спокійно підійшла до чоловіка. Він намагався не зустрічатися з її поглядом. Саме цю хвилину я використав для подяки й став прощатись.

— Нема за що, — трохи повернувши до мене голову стримано відповіла Фросина й зараз же повернулась до Данила

— З твоїх хлопців ніхто не навідувався? — запитала вона.

— Ні, — якось несміливо підвів він очі.

— То загадай Ваньку, хай побіжить, покличе когонебудь.

— Покликати?

— В крамниці кажуть, що в старого Адамця сьогодні цінують стайню. Може й купите.

— Ого!...

Це Данилове „ого“ було повне радісного здивування. Він подивився на мене, витягши голову, не вірячи, наче чекаючи підтвердження; я всміхнувся. Тоді він з любов'ю перевів погляд на жінку й дивився, як на щось незнайоме й дороге...

А вона, одвернувшись, спокійно виймала з кошика крам.

В ЗАВІРЮХУ

Зірвався сніг. Струснула хмара сива —
І він летить, як лебединий пух;
Немов знялась, вихрить вишнева злива
В зелений час травневих завірюх.
Струмкує сніг... А запальна дітвора
Уже пряде очима на вікно...
Мої слова про наше буйне вчора
І сніжний бунт — сплелися в них — в одно...
Дзвінок... Біжать... Вже сотні їх надворі.
І сміх, і крик, і блиск ясних очей.
В руках у них вже плачуть сніжні зорі,
Але той плач, як ласка для дітей.
Стою. Дивлюсь. У груди ллється радість...
Думки — сніжинками у рій згадок...
Мое пройшло... Та он цвітуть в громаді
Мої слова огнем рясних думок!
Я знаю те: у кожному обличчі
Горить і мій, ще повний палу дух...
Іду вперед, — де голос юний кличе, —
Під шум вишневий сніжних завірюх!

1928

А. РЕВЯКІН

РОСІЙСЬКА СЕЛЯНСЬКА ПОЖОВТНЕВА ЛІТЕРАТУРА

I

Селянство (с.-г. пролетаріят, біднота й революційно - прогресивне селянство), виведене Жовтневою революцією з пригнобленого стану, дістало й змогу за ідейним впливом і проводом робітничої кляси цілком перебудувати своє буття на зовсім нових, соціалістичних засадах і виявити всі свої творчі нахили й поривання. Селянство, як і пролетаріят, перетворюється після Жовтня з об'єкту зображень на суб'єкта, що творить, зображує. І селянська література, що була літературою одинаків (Под'ячев, Дрожжін, Касаткін, Вольнов), які з неймовірними зусиллями пробивалися крізь мури клясово ворожої критики й цензури, — стає широким літературним рухом. Певна річ, що селянська література не могла дати зразу ж твори тієї соціалістичної значености, що вона дає тепер, бо створювати літературу прийшли від безпосередньої земляної праці, від сохи, — люди, що мали багато спостережень і талант, але ще не опанували ні загальну культуру, ні художню техніку. Огож, перш, ніж перейти до тих великих досягнень, що вона має тепер, селянській літературі довелося перебороти в самій собі, і в ідейній і в формальній площині, чимало негативних, але цілком природних для її перших кроків, явищ.

З ідеологічного погляду селянська література йде від наївно - реалістичного до діалектико - матеріалістичного показу дійсности. На цьому шляху селянська література в своїй кращій продукції вже перемогла зображення життя в статистиці,

в його зовнішньо - побутовому вигляді, в його окремих випадках і подіях, що калейдоскопічно змінюються, що вирвані з процесу діяльності і що часто подавались і ще подаються в позолоченому казенно - добротливому, бюрократичному освітленні, і перейшла до показу дійсності у всій складності її суперечностей. Від художньої реєстрації фактів життя, — як от у більшості творів Под'ячева, перших оповіданнях Брикiна, Юріна, Замойського, Каманiна, Логiнова - Лесняка, Горбунова — вона перейшла до їх діалектико - матеріалістичного, філософського усвідомлення.

Видані 1927 року романи: А. Дорогойченка „Большая Каменка“ (Жовтень на селі, колективізація й індустріалізація села), М. Карпова „Пятая любовь“ (громадська й побутова активізація села, питання особистого і громадського), І. Нікітіна „Уклон“ (проблема партійності й господарності), А. Тверяка „На отшибе“ (перетворення економічного зростання куркульства на політичний вплив, за відсутності достатнього органічного керівництва від пролетарського міста) — кладуть початок переходу до творів проблемних, що висвітлюють важливі питання сучасності.

1928 і 1929 роки дають низку творів, що ставлять найрізноманітніші проблеми: інтелігенції („Инженер Долматов“ П. Ярового), моралі („Бабыи тропы“ Ф. Березовського), власництва („Прутик“ П. Замойського), „творцов“ і „жрунов“ („На острие ножа“ П. Ярового), особистого і громадського, сімейно - побутових відносин, соціалістичної реконструкції села тощо.

Найповніше висвітлено проблеми сімейно - побутових відносин і реконструкції села. Проблема сімейно - побутових відносин зачеплена романом М. Карпова („Пятая любовь“), розроблюється в романах: „Бруски“ Ф. Панфьорова, „Две судьбы“ А. Тверяка, „Стальные ребра“ А. Макарова, „Гайданцы“ С. Юріна тощо.

Останні твори Тверяка, Макарова, Дорогойченка, Юріна й інших селянських письменників накреслюють тенденцію переходу від сімейно - побутових питань до питань соціалістичних, виробничих - індустріальних.

Ця тенденція — відгук на вимогу доби. Тематичне й жанрове розгортання селянської літератури набирає, покищо

переважно форм сімейно-побутового роману, любовно-побутової й безпредметної лірики, сімейно-побутової і суспільної драми й комедії. Увага до сімейно-побутових питань — цілком законне й позитивне явище, бо воно допомагає показати один із важливих боків життя нової людини і перетворити її психіку. Але, переважаючи в селянській літературі, воно перетворюється на свою протилежність, стає консервативне, відбиває пасивно процес дійсності. Реконструктивний етап нашої сучасності спричинює й потребу появи індустріально-виробничого й соціального роману, індустріально-виробничої сюжетної поеми, соціальної й громадянської лірики, ускладнення суспільно-побутової драми й комедії виробничо-індустріальними й широко-соціальними елементами. Думається також, що епоха плянування господарства, епоха наукового передбачення форм історичного розвитку якоюсь мірою призначає створення соціального й виробничого „утопічного“ чи, краще й точніше сказати, перспективного, науково-фантастичного роману.

Очевидячки, що самокритика — одна з найважливіших потужних підойм перебудови дійсності, повинна виявитися в селянській літературі певним пожвавленням сатиричного жанру. „Басни“ І. Батрака, оповідання і п'єси Завалішіна, оповідання Под'ячева повинні бути за вихідні, щоб створити сатиричний жанр епохи пролетарської диктатури.

Епоха реконструкції ставить перед селянською літературою нові теми й нові жанри. Селянська література повинна негайно відгукнутися на вимоги епохи, бо ще, можливо, ніколи соціальні функції літератури, як знаряддя пізнавати й будувати життя, не виступали такою мірою і з такою силою, з якою вони виступають на даній стадії розвитку селянської, а також і пролетарської літератури, бо вони є вираз тих класових суб'єктів, що лінії їх розвитку збігаються з об'єктивною лінією суспільних відносин.

Усі зміни, усі процеси життя, збираючись, мов у фокусі, у свідомості художника, дістають змогу, за широкої соціально-економічної й загально-літературної культури, глибоких і широких безпосередніх спостережень, синтезуватись — художньо заіскритися й заговорити рельєфно-відчутними, реально-життєвими, об'єктивними образами.

У своїх кращих творах селянська література вже дає зразки правдивого, діалектико - матеріалістичного сприймання й відбивання дійсності. Але для всієї селянської літератури ще властиві помилки, викривлення й перекручування в підході до явищ життя.

Головні з цих помилок і викривлень — недооцінка органічного зв'язку й взаємозалежності пролетарського міста й села та керівництва і впливу міста на село, перетворення часткового й закономірного явища переходу частини сільського активу до міста — на явище загальне і, нарешті, однобічне, похмуре зображення села.

У романі „Озорники“ І. Нікітіна, повісті „Чернобыл“ С. Юріна зв'язок, вплив і керівництво пролетарського міста подано як випадкові наїзди на село відпускників, у романах „Передел“ і „На отшибе“ — у формі випадково-сімейних зв'язків, у романі „Лапти“ П. Замойського — у вигляді секретаря Губкому, що несхибно наказує й передришає всі події, і, безумовно, слухняних представників села. Органічний вплив і керівництво підмінено на механічну, бюрократичну залежність села від міста.

Деяка частина сільського активу постійно переходить до міста і, закінчуючи певну школу, або осідають там, або повертаються на село. Але в селянській літературі це дуже складне явище набрало характеру своєрідного виклику всього активу до міста. Сільські активісти за селянською літературою переважно не мають до чого прикласти свої сили і переїжджають до міста.

Коли б це так було справді, то соціалістичної реконструкції села ми б не здійснили, але, на наше щастя, це відбувається тільки в уяві письменників, що поверхово, недіалектично сприймають життя.

Соціалістична реконструкція села створює своєрідну дволікість його. У старому, темному, нерухомому, патріархально-добірному селі виростає соціалістична новина, небачені форми суспільно-побутових взаємин. Недіалектично сприймаючи ці складні особливості села, можна прийти або до надмірного казенного оптимізму, або, навпаки, до фальшивого песимізму.

Наші письменники, переважно, малюючи темну картину старого села, життєздатного ще за радянських обставин,

проходять повз нове, або зображують його схематично, і через те село в них подано в неправдивому, перекрученому освітленні. Як приклад такого зображення можна згадати „Девки“ Н. Кочіна, „Озорники“ І. Нікітіна, „Жертва“ І. Трусова.

Село подають не в діалектиці його суперечностей, а в окремих, вирваних із процесу, явищах позитивного чи негативного.

Селянська література має й інші важливі ідеологічні хиби, що їх треба їй позбутися, засвоюючи діалектико-матеріалістичний світогляд.

Але вона, як ми вже відзначили, має й твори, що змальовують життя діалектично і стоять на рівні сучасної наукової філософії. У цьому виявляється її своєрідна неоднорідність. За спільних тенденцій, вона має свою ідейну градацію. Якщо буття с.-г. пролетаріату й навіть бідноти призначає вже тепер органічне засвоєння пролетарської ідеології, то буття середняцтва визначає, покищо, тільки загальні тенденції пролетарської ідеології, даючи ще його представникам можливість стихійно-індивідуалістичних проявів. Це ми й бачимо в низці письменників: Логінова-Лесняка, Ярового, Каманіна й інших.

Але динаміка соціального буття середняцтва неминуче спричинює формування діалектико-матеріалістичного світогляду. Це й виявляється в тому, що в основному письменники, які репрезентують середняцтво, перемагаючи індивідуалістичні, стихійні й народницькі настрої, наближуються до пролетарської ідеології. За яскравий приклад цього може бути творчість А. Демідова. Маючи ще чимало хиб, селянська література підноситься проте на новий, вищий щабель свого ідейного розвитку.

Але дуже загострена клясова боротьба реконструктивної епохи призначає не тільки загальну лінію розвитку, але й процес хитань, відпластовування, відсіювання. І ми бачимо, як Акульшін („Следы“), Ряховський („Четыре стены“) у своїх останніх творах із більшою чи меншою певністю відходять од селянської літератури до сільсько-буржуазної, а І. Єршов („Синяя юрта“) безперечно перетворюється на сільсько-буржуазного поета. Процеси клясової боротьби,

що відбувається на селі, закономірно відбиваються і в селянській літературі. Пожвавлення в сільсько-буржуазній літературі — це закономірне відбивання того пожвавлення сільської буржуазії, куркульства в захисті своїх класових інтересів, що помітне тепер.

З'являються „Дикольче“ В. Шишкова, вірші С. Кличкова („Красная новь“, „Красная Нива“), „Откровенная лира“ И. Орешіна, перевидається Ключев і т. д.

Та це пожвавлення — тимчасове, бо соціальна динаміка вибиває з-під сільсько-буржуазної літератури ґрунт, що її живить, бо з життя вимітаються рештки капіталізму в усіх формах і відмінах. Сучасне й майбутнє за селянською літературою і саме вона дає останнього часу твори найповажніші й найяскравіші, і саме вона стає в центрі читацьких уваг і симпатій.

II

Продукція селянської літератури першого її пожовтневого періоду, маючи поодинокі художньо-сконденсовані твори І. Касаткіна, С. Под'ячева, А. Неверова, А. Новікова-Прібоя й А. Чапигіна, була художньо-ослаблена. „Зміст“ творів цього періоду панувало над „формою“ їх вислову, і цінність цього періоду полягала не в якості окремих творів і письменників, а в масовій творчості розбурканих революційним шквалом тисяч сількорів, що сотні з них випробовують своє перо в художньому творі і починають власне-історію селянської літератури.

Фотографізм, схематичність, трафаретність і однобічність у поданні образу; фабульна вбогість; композиційна крихкість; убогість словесної культури й мовний провінціалізм — ось головні хиби селянської літератури першого періоду, що в масовій продукції ще не переборені й досі.

Під фотографізмом розуміємо докладний, натуралістичний опис замість синтетичного, кожна риса має максимальну значенність.

Фотографізм — причина надзвичайної розтягненості й роздрібленої описовості творів селянської літератури. Перші твори М. Шолохова („Батраки“, „Путь — дороженька“),

П. Замойського („Сочинительница“, „Камень, брошенный в болото“), Ф. Панфьорова („Бунт землі“, „Береговая быль“), А. Дорогойченка („Бондарь Ваня“, „В те дни“), А. Завалішніна („Прогодал“, „Покрасневший быт“), Н. Брикіна („Люди низин“, „Сплетня“), не становлячи собою гіршого з продукції першого періоду, періоду початкової акумуляції,— дають яскраві зразки переваги фотографічної описовості над умовно-реалістичним зображенням. У цих творах письменники з фотографічною зверхньою докладністю малюють найдрібніші деталі зображуваної події, зупиняються зі старанною точністю на всіх його явищах.

У цілому селянська література ще має всі ці хиби. Боротьба за мистецтво, боротьба за техніку, за формальну культуру ще довго будуть дійовими гаслами в розвитку селянської літератури.

Та в кращих своїх творах,— у романах „Живая жизнь“ А. Дорогойченка, „Левин дол“ П. Замойського, „Девки“ Н. Кочіна, „Стальные ребра“ І. Макарова, „Стародубовщина“ Н. Гладілова, „Собственник“ Трусова, „Гайданцы“ С. Юріна, „Ледолом“ К. Горбунова, „Басни“ І. Батрака,— селянська література вже перемагає, позбувається і вже позбулася всіх цих хиб.

Якщо в деяких творах і є елементи фотографізму й інші негативні риси, то вони сприймаються не як переважні, а як чужорідні.

Селянська література вже дає, всупереч сільсько-буржуазній літературі, своїх талановитих художників-майстрів і яскраві твори.

Щоб не бути голослівним, я не можу не ствердити цієї думки хоча б кількома, навмання взятими, уривками з нових творів.

„Это *было весной. В несказанной лиловости таяли черноземные холмы. На становище будущего колхоза из землянок курился дымок; бродили спутанные лошади.

Мимо, весенне зелений, шел большой шлях на Гайданск. И Кленин, поднимая жирные пласты, подводя борозду к шляху говорил любопытствующим проезжим:

— Мы пока без трактора... Кредитка, значит, подгадила... Заведующий там сумерный, обходится горбато... Ну, да

трактор дело наживное; главное, чтоб у мужика понятие было. А трактор и совхоз даст, по льготе, пятерка в день... Это хорошо, это подходяще; подценно, значит, податно... — и размахивая руками, развеивая длинной бородой, начинал рассказывать любимую историю про то, как в первый раз увидел он в совхозе трактор... (Из роману С. Юріна „Гайданцы“). У цьому міркуванні Кльоніна смарагдами образних і повної ваги слів перед нами вимальовується, у складній одності індивідуального і типічного, суцільний характер, повнокровний образ.

А ось зарисовання пейзажу:

„И перестал буран. Запоздалые последние снежинки плутают в потеплевшем воздухе и тают на лету. Темнолиловым оловом налилось небо, стал воздух бухлым, сырым, пахучим — и первый весенний дождик медленно спускается дымчато-розовым покрывалом. Он легкий, какой-то совсем невесомый, первовесенний дождь. Свежей сетчатой струей опрыскивает лес, поля и землю, и благодатно это ощущение первой мокроты“.

Обережна стараність добору слова й епітета, філігранна обробка малюнку, суцільність ліричного напруження й велике почуття ритму — такі особливості данного уривку.

Селянські письменники вже можуть дати й дають повнокровно й барвисто не тільки пейзаж, мову персонажа, але й внутрішні переживання, зверхні рухи і той виробничий процес, що в ньому він бере участь.

Обмежений певною кількістю рядків, я не маю змоги подати можливі приклади й зразки, але ще один уривок не буде зайвий.

„До дум ли тут, когда до зари едут в поле за снопами а на токах гулко цокают цепи, брызжут зерна на расстеленные по краям торпища.

— Бей, пока ведро.

Жарко на токах, пот мутными ручьями льется по лицу, седыми шляпками выступает на спине и груди. А сверху, тоже словно торопясь, пыжится и синеет облачко, тяжелеет и наливается тучей, посылает тревожный ветер, шелестит колосьями расставленных снопов. И вот... капля, и кто-то, вздрагивая, бросает взгляд вверх на тучу и тревожно кричит:

— Замета - ай...

Наотмашь цепы, хватают грабли, вилы, швыряют снопы в скирды, смахивают колос, сдвигают невейку в вороха отправляют одонья, солому. А туча сердито напыжилась, вздулась, обвисла синим подвеком в небе. Ветер взвихрил солому, клочья ее понес по дороге, взметнул колос, поднял облако мякины и пыли.

— Иде - о - от...

Шумит дождь, косяком хлещет по избам, по конопляникам, докатывается до гумен, щелкает по токам, льет в одонья.

— Вороха укрыва - ай...

— Одоньи завершивай...

— Колос оправляй...

Кто успел, а кто и не успел, мокрые бегут в шалаши. А дождь густо припускает, и сквозь его косые линии видно, как кто - то безумно гонит лошадь, везущую снопы, как дымит посконь на конопляниках и как, то скрываясь, то показываясь, мелькает село, церковь, ветлы, амбары и сарай "...

Правдиво схоплений динамічний тонус даного виробничого процесу, найбільша конкретна зобразовість, речова до- тиканість, рельєфність його — показують не тільки на великий талант, але й на майстерність письменника. Не тільки за талант, але й за майстерність говорять і перші два уривки.

Селянська література вже починає давати зразки великої майстерности, вона проростає в такий ступінь якості, що виводить її на битий шлях великої, справжньої літератури.

Але для того, щоб прорости, стати на цей шлях не окремими творами чи письменниками, а тим широким масовим рухом, що його становить собою селянська література, їй треба продовжувати інтенсивну, напружену боротьбу за якість, за завоювання мистецтва, за культуру, що її вона вже про- вадить, і почати розроблювати творчу методу, здатну якнай- ширше виявити класу, що формує, і змалювати всю величність нашої епохи.

Ні одна з наявних художніх метод, що їх широко практикують і пропагують і радянські й пролетарські літературні організації, не може цілком правити за методу селянської літератури, бо ні одна з них не властива авангардним класу.

сам нашої епохи, не може розкрити й показати життя з їх погляду.

Якщо конструктивісти підносять нормативно - естетичні елементи до творчої методи, то ліфи зводять усю літературу до ступеня голої фактології, до ступеня документальної літератури, перетворюючи принцип літературного факту на факт заперечення всієї художньої літератури.

І перші й другі виходять із одного кореня — ідеалістичного дрібно - буржуазного сприймання дійсності. Дрібна буржуазія, не здатна на суцільне діалектичне охоплення процесу дійсності, виринає завжди якесь одне явище, одну ланку процесу й робить із нього ідею — фікс.

Але й методи революційного романтизму чи „реалізму - романтизму („Кузниця“) і психологічного реалізму (РАПП), що їх практикують організації пролетарської літератури, не можуть дати те, що потрібне селянській літературі на даному етапі її розвитку.

В основі методи „Кузниці“ лежить фалшиве, неправдиве для нашої епохи твердження про підпорядкування дійсності ідеалові (творчість Гладкова), а не „срывание всяческих масок“, не будування ідеалу на підвалині науково - діалектично пізнаної й усвідомленої дійсності.

В основі методи психологічного реалізму лежить фалшива для нашого часу організація на статичне розкриття психології, на розкриття людини як особистості самодовільної, що розвивається з себе й рівна собі. Звідси — зайвий інтерес до Толстого, що перетворився на рабське наслідування й підозріло запопадливі заклики до „дійової самоаналізи“ (Либединський).

Бойове завдання селянської літератури — виробити власну творчу методи.

Грунтуючись на спостереженнях над селянською літературою, що є вияв певних соціальних груп, які соціалістично перетворюють своє буття, я вважаю, що селянська література вже дає досить матеріялу для теоретичної постанови питання про методу діалектико - матеріялістичного чи діалектичного реалізму.

Метода діалектичного реалізму ставить за своє завдання суцільний показ життєвого процесу в його розвитку й

виникнення окремих статичних явищ, орієнтується на показ і розкриття доби за допомогою людини, що тільки ланка, частина, конкретний вияв творчого колективу.

Такі приблизні, схематичні, основні відміни діалектичної методи проти інших.

У завдання цієї інформаційної статті не входить розгорнати методу діалектичного реалізму в усій її конкретності й складності. Питання про творчу методу — це те, на чим б'ється теоретична думка селянської літератури, навколо чого розгортаються палкі суперечки, а можливо будуть і бої.

Шукати методу — це, по суті, шукати форму художнього виразу адекватної (подібної) дійсності, що формує селянську літературу.

Шукати методу — це, по суті, шукати слово, що дорівнювалося б нашій великій епосі, — епосі реконструкції всього життя й усіх людських відносин.

У цьому полягають великі труднощі. Але ці труднощі ми переборемо і, мені здається, переборемо спільними зусиллями всіх національних селянських літератур радянського союзу.

Сама праця коло творчої методи й повинна стати тим вузлом, що зв'яже всі національні селянські літератури радянського союзу в єдиний творчий колектив.

Спільними зусиллями селянська література знайде свою творчу методу, знайде форми виразу реконструктивної епохи, вона не може не знайти їх, бо перемога реконструктивної епохи — це перемога селянської літератури.

Від редакції. Редакція, вміщуючи цю першу статтю одного із активних діячів ВОКПу і сподіваючись дати на сторінках „Плуга“ ще низку подібних статтів, а також перекладів творів, — разом із тим зауважує, що з деякими твердженнями, а зокрема прогнозами (кінець статті) „Плуг“ аж ніяк не згодний: результатом реконструктивної доби, на думку „Плуга“, буде не „перемога“ селянської літератури, а її діалектичне переформування в літературу робітників землі, як це ми зазначили в платформі „Плуга“ 1922 року. Щодо діалектичного реалізму, як методи, — редакція вважає цю тезу за дискусійну.

РЕЗОЛЮЦІЯ ПЛЕНУМУ ЦК ПЛУГА

15 січня 1930 р.

I. Велетенська перебудова всього радянського села на соціалістичних основах, стихійний ріст колективного руху, остання боротьба за знищення глитаю, як кляси, рішучі кроки до індустріалізації сільського господарства, перші ластівки майбутніх агроміст — вимагають від усіх органів і організацій, що зв'язані в своїй роботі з селом, а, значить, і від спілки селянських письменників „П л у г“, відповідно перебудувати й свої організаційні форми й методи своєї діяльності.

II. Готуючись до свого чергового V-го з'їзду в квітні 1930 р., спілка „Плуг“ має самокритично і за допомогою критики радянського суспільства переглянути свій дотеперішній громадський і творчий шлях і намітити плян своєї подальшої діяльності на цьому новому етапі, що є логічним продовженням минулої праці.

III. Ідучи в ногу із загальним політично-громадським процесом, „Плуг“ має перебудуватися в Спілку зв'язаних з сільським пролетаріатом і революційним селянством! Пролетарсько-Селянських Письменників, що, спираючись на програмові засади комуністичної партії, беруть активну участь у соціалістичній перебудові села, маючи за знаряддя літературну творчість.

IV. За мету організації, як і досі, має бути активна боротьба з реакційною дрібно-власницькою ідеологією серед відсталих шарів селянства та її впливами і допомога зміцненню пролетарської, колективістичної ідеології, що має стати за домінанту всієї літературно-громадської, художньої та критично-публіцистичної діяльності „Плуга“.

V. Виходячи з цих міркувань „Плуг“ виключає зі своїх лав усіх тих, хто з тих чи інших причин не відповідає поставленим завданням, а зокрема хто відбиває настрої власницького села. Виключені можуть апелювати до з'їзду. Лишаються в „Плузі“ такі товариші:

1) Алешко В. С., 2) Бедзик Д. І., 3) Божко С. З., 4) Будяк Ю. Я., 5) Ведміцький О. М., 6) Вільховий П. Я., 7) Гжицький В. З., 8) Годованець М. П., 9) Головка А. В., 10) Гуменна Д. К., 11) Грудина Д. Я., 12) Дукін М. В., 13) Дорошенко Ю. М., 14) Добровольський С., 15) Жилко Ю. З., 16) Заець В. К., 17) Загоруйко П. М., 18) Капустянський І. Н., 19) Коваленко - Косарик Д. М., 20) Ковальчук М. В., 21) Ковальчук Я. О., 22) Крижанівський П. С., 23) Ладухін Ф. О., 24) Лавриненко Ю., 25) Луденко І., 26) Ляшенко Л. І., 27) Минко В. П., 28) Муринець В. М., 29) Нефелін В. Д., 30) Нечай П., 31) Орісію Т., 32) Орлівна Г. І., 33) Пилипенко С. В., 34)

Панів А. С., 35) Різниченко В. І., 36) Савченко Ю. А., 37) Сайко М. П., 38) Сфекла О. Ф., 39) Таль - Товстонос В. П., 40) Темченко П. К., 41) Усенко В. М., 42) Худяк В. Т., 43) Хуторський П. Р., 44) Шиманський А. Е., 45) Шостак П. І., 46) Штангей В. Ф., 47) Яковенко Г. П.

VI. Частина плужан, живучи по містах, відірвалася від живої сільської дійсності. На село — віднини гасло „Плуга“ : систематично практикуючи довгочасні подорожі, командировки, перебування та органічну працю в певних місцях (комунах, колгоспах, радгоспах і т. ін.) поновити зв'язок, вивчити й художньо відобразити сучасні процеси на селі.

VII. Культурне піднесення кваліфікує й підвищує невпинно вимоги радянського читача. Уперта праця коло самовдосконалення, й опанування діалектично-матеріалістичної методи стають перед кожним письменником на весь зріст. Маючи досі за домінуючий стиль реалізм, плужани повинні рішуче винищувати в своїй творчості натуралістичний намул, як відгомін народницької ідеології. Шукання нових засобів і літературних прийомів, що відповідали б нашій добі і чинно впливали на читача, є завдання кожного письменника.

VIII. Працюючи на засадах інтернаціоналізму, „Плуг“ мусить посилити зв'язки з організаціями революційно-селянських письменників інших народів. Утворенням німецької секції „Плуг“ розпочинає активну роботу серед нацменшостей на Україні.

IX. Вітаючи утворення Всеукраїнської федерації радянських письменників, „Плуг“, як один із членів - фундаторів цієї федерації, має допомагати їй стати дійсно об'єднуючим центром радянського письменства на Україні, що мусить працювати за директивами компартії.

X. Беручи на увагу величезні завдання, що стоять перед радянським письменством, „Плуг“ мусить подбати про нові його кадри, допомагаючи виявленню талановитих початківців, як через свій журнал, так і іншими спеціально проробленими заходами.

XI. Журнал „Плуг“ реорганізувати відповідно цих постанов і керувачись спеціальною інструкцією. Склад редакції ухвалити такий :

Головко А., Панів А., Пилипенко С., Савченко Ю. та Штангей В.

XII. Резолюцію оголосити в жур. „Плуг“ з закликом до членів „Плуга“ й усіх читачів широко обговорити її, а так само проект нового статуту. На з'їзді переглянути також ідеологічну й художню платформу „Плуга“, опубліковану в альманасі Плуг № 1. Популяризувати постанови Пленума й поточну роботу спілки в загальній пресі.

15 січня 1930 р.

БІБЛІОГРАФІЯ

Грицько Григоренко. Твори Т. І. Редакція, критичний нарис та примітки Р. Шевченка. Біографія Олени Пчілки. Кооперативне Видавництво Рух, Харків, 1930, с. 471, ц. 2 крб 50 коп. Обкладинка В. Кричевського.

Грицько Григоренко (Олександра Євгенівна Косачева) „волею судьби“ на сьогодні дуже мало відома сучасному читачеві. Причин тому багато, а найголовніше те, що тогочасна критика народницька не зовсім щиро привітала перші прояви її творчости; не сприяло популяризації її імені й те, що більш-менш повних збірок творів не було видано.

Хоч і були окремі видання Григоренкових творів, як авторське 1898 р. в Юр'єві, 1918 р. у Києві, та майже паралельно з даним, Рухівським, вийшли в Києві „Вибрані твори“ за редакцією Рудинської, проте, повного уявлення про творче обличчя письменниці вони дати не могли, бо містили твори лише першого періоду творчости з виключно селянською тематикою.

Останнє ж видання „Руху“ за редакцією т. Р. Шевченка подає нам все, що можна було зібрати по часописах та в архіві письменниці. Крім нових творів, що не увійшли до попередніх видань, це видання цінне ще й тим, що з нього вперше довідуємось про біографію письменниці (написала Олена Пчілка — мати Михайла Косача — чо-

ловіка Григоренкової), подано портрет та автограф письменниці. Редакторові видання пощастило приступити до архіву письменниці, і, як видно, він досить старанно й сумлінно опрацював рукописні матеріали, звівши тексти видань дотеперішніх і внісши певні корективи та подавши окремим розділом примітки до тексту.

В своїй вступній статті т. Шевченко подає досить вичерпну характеристику творчости письменниці. Зробивши критичний огляд статтів та рецензій на Григоренкові твори, автор подає синтетичний огляд творчости письменниці, вносячи нові дані про другий етап творчости, досі зовсім не з'ясований в критичній літературі, — схрещування двох стихій: етнографічно-побутового реалізму та модернізму в певній частині її творів та суто модерністичних творів з гаслом краси ради краси, мистецтва ради мистецтва.

Нажаль, ми ще не маємо 2-го тому, де вміщено твори другого періоду, серед яких більшість маловідомих, та першодруків з рукописів.

Не можна, правда, цілком погодитися з характеристикою творчости Григоренкової, як наскрізь перейнятою безоглядним песимізмом. Що серед героїв її оповідань дуже мало „активістів“, які повели б за собою сільський загаль, то так. Проте, твори її, ці, майже фотографічні відбитки справжнього життя, від якого автор „...odrізує живі,

трим'ятчі скиби", що в них "...належить живою кров'ю кожна літера"... промовляють до свідомості читача саме голосом крові, наводять його на певні, об'єктивні висновки.

"Наши люди на селе" — этот маленький сборник г-жи Григоренко — это вопль безпристрастного наблюдателя сельской жизни, это сама правда, взывающая из недр народного горя к справедливости, к восстановлению прав человека, к жизни..." Так характеризує Григоренка С. Русова. Село, що таїть в собі величезні потенціальні сили, само не могло стати на визвольний шлях. Потрібна була допомога. Відображаючи тогочасне село в реалістичних тонах, таке, як воно є, з його клясово-соціальним розшаруванням, без жодної ідеалізації й підсоложеності, як це робили народники, Григоренко своїми творами збуджує думку суспільства й тим самим вимагає для села "...встановлення права человека на жизнь". В цьому значіння Григоренкової творчості для її доби. Не позбавлені інтересу її твори й на сьогодні, акційний літературний документ про село передреволюційне, а також, як продукт переходної доби від реалізму до модернізму.

Отже, книжка творів Григоренкових знайде свого читача й її можна радити до книгозбірень клубних і, особливо сільських.

Художнє оформлення книжки В. Кричевського цілком поєднане з внутрішнім змістом і суттю творчості Григоренкової. Похила сільська хата, з такими мізерно малими віконцями (в середині літери „О“ — джерелом світла; чорні хмари — безпросвітної темряви та визиску) але з-за обрію підводиться сонце, що вже протинає промінням — списками хмари.

Ціна книжки 2 крб. 50 коп.... справа перманентна...

В. К.

Ів. Луценко. Кубанський провесень. Поезії. ДВУ. 1929, стор. 26, тир. 2.000, ціна 50 коп.

Українське культурне життя на Кубані (де більшу частину населення складають українці) останнім часом пожвавлюється, поволі переборюючи труднощі на своєму шляху. Водночас із розгортанням мережі українських шкіл, зростають кадри інтелігенції. можна навіть говорити про новітню українську кубанську літературу, що дала вже нам кілька літературних імен (Н. Щербина, С. Добровольський).

Ім'я Луценка також можна було натрапити і на сторінках преси УСРР (напр., в „Червоному Шляху“ № 4, 1927 р. вірш „Степ“). Крім того, його поема „Енемський бій“ вийшла окремим виданням. Через це маємо право ставити до поета вже повні вимоги.

Збірка „Кубанський провесень“, що містить з десяток віршів та поему „Впісках“, заінтриговуючи читача своєю назвою, трохи розхолоджує його своїм змістом. Основна ідея збірки в цілому: Кубань, ця колись „запурана кругом сирітка“, тепер, після Жовтня, що переорав її переділ, росте у світову глибину, як найкраща квітка в радянським квітнику, висловлена схематично.

З автора цілком селянський поет. Він не забуває запевнити, що ніколи не зрадить своєї любові до рідних полів:

Добридень, обрії! Добридень, поле!
Привіт тобі, моя зеленосинь!
Лише одні ви знаєте: ніколи
Про вас я мрії в серці не гасив.

Такі вірші (що переважають у збірці) зовсім не актуальні — ні по формі, ні по змісту. Вони були б ще доречні років 5—6 тому, коли ще не було написано цілих стосів подібних „любовних“ звертань сільських поетів до покинутого ними села. Відрив і

відсталість од літературного життя
УСРР дають відчуття й інші вірші.
Поет не спромігся дати глибших
слів про „нове“ на селі, як от, напр.,
такі рядки:

Плуг — Жовтень глибоко
Зорав наш переліг —
Навіки поховав
Колюче зілля...

Для 1929 року ці рядки і по змісту
і по формі „згучать“ досить архаїчно
й шабляново. Авторіві бракує ори-
гінальної тематики, а тим часом уся
конкретна Кубань в її теперішньому
й минулому становить собою цілий
незайманий оригінальний темарій.

Поетичні засоби теж слабуваті. Лу-
ценко, видно, володіє елементарними
засобами віршування, але не вміє з них
зіткати щось своє. Все в нього пере-
січне, не оригінальне. Епітети затерті:
„жовтокольорові“, „зеленосині“, „твое
серце — червоне, квітчасте“. Поетова
хліборобська Гіпаніс (Кубань) плекає
на своїх руках індустрію, мов немов-
ля: „там ніжно дитя — індустрію плекає
Гіпаніс, Гіпаніс моя“. Образ дитяти
занадто примітивний і низькосортний,
сказати б, для того, щоб ним можна
було подати, хай і молодшу ще, індустрію
Кубані. Рими в Лущенка теж бідненькі:
„насичена - закосичена“ навісна - вес-
на“, „муки - луки“, „брук - стук“, „си-
рітка - квітка“.

Є, правда, окремі місця, що дозво-
ляють пом'якшити загальний висновок
про рецензовану збірку. Крім широ-
оптимістичного ліричного піднесення
подибується зрідка цікаві (хоч знову ж
таки не нові в українській поезії)
образи, строфи. Так гарний образ хлі-
боробських достатків відчувається з
таких рядків:

Повітря соняшне — я чую,
тут одужав...
Знайоме все і все тут новина.

Як і раніше, ожереди дужі
Стоять у пахошах і хліба і вина

Позитивний вплив Тичини — імпре-
сionіста відбився на вірші „Хвилини“,
може найкращому в усьїй збірці Лу-
ценка.

Синіми килимами

до холоднілих вод
Біжать заросені ромен і деревій.
У ранка (теж проснувся)

вуха рожевіють...
Навшпиньки підіймаючись,
батьоро, сміливо
— Не помічає, як одноманітно —
Б'є перепел по теплих

струнах літа.

Звертає на себе увагу поема „В пі-
сках“, написана, як правдиво підкреслив
рецензент у журналі „Критика“ (№ 10,
1929), в дусі балад Н. Тіхонова.

Загальний висновок такий: Луцен-
кові не пощастило (як того, очевидно,
він сам хотів) дати специфічну „Ку-
банську тематику“. Вона в нього
вийшла така загальна і схематична,
що втратила місцеві конкретні риси.
Кубанський поет ще не знайшов шляху
до свого стилю, і вірші його лише там
досягають певної художності, де він
намагається вчитись у більших поетів
(„Хвилини“, „В пісках“).

Отже, на нашому „віршовому ринку“
„Кубанський провесень“ може бути
цінним лише, як одна з перших ла-
стівок українського літературного жит-
тя на Кубані. Авторіві, що має хист,
треба більше працювати над стилем,
розроблюючи глибше теми і серйозні-
ше ставлячись до вимог поезики.

Юр. Лавріненко

Г. Коцюба. З мови масок. ДВУ.
стор. 236. Ціна 1 крб. 30 к. тир. 5.000.

Єсть книги, що читаєш їх, і здається,
ніби вже колись ідесь таке саме по-
чучо, прочитано. Без особливого за-

хоплення, але без надмірного нуду читаєш таку книгу, хоча й розповідає вона про жахливі пригоди, химерні ситуації та, мовив би, психологічні конфлікти.

До таких спокійних книг належить і „Змова масок“ Г. Коцюби. Чи тому, що тематика кількох оповідань, розмішених у цій книзі, стоїть осторонь від пекучих тем нашого сьогодні, хоча й малює події на тлі цього сьогодні: контр-революція й викриття її („Маргарита“), конспіративне перебудування українського контр-революціонера на УРСР („Змова масок“), пригоди отамана Зорі за часів громадянської війни („Хвороба“), тощо. Думається, що не тільки вибір тем, але й маніра письменника подавати явища під кутом поглиблення в інтимно-психологічних моментах, навіває холодок. Комбінація психологізму, реалістичного тла та сюжетної будови, де автор вживає засобів новелі таємниць (недоказування, подія, що відбулася раніш, міститься після загадкової, натяк, фалшивий здогад, тощо), дають себе відчути аж під кінець оповідання. Наростає інтерес, анемічний тонус оповнокровлюється. І, нарешті, останній акорд — оповідання без кінця, але читачеві надається всіх умов, щоб доуявити розв'язку, послуговуючи з певних даних. Цей інтересний нулевий прийом характерний для всіх оповідань. Етюд „Мати“ нічого не додає до безлічі варіантів у художній літературі цієї теми. Читач має право вимагати чогось різноманітнішого і кращого.

Д. Г.

Ледянко М. „На Гора“ роман. Ст. 254, тир. 15180.

Його ж: В імлі позолоченій. Частина перша. Друга книга роману „На гора“. Стр. 206, тир. 25.000. Ціна по 50 коп. Видивництво „Україн-

ський Робітник“. Серія „Романи й повісті“ № 2-й і № 10.

На незакінчений твір писати рецензію важкувато. Багато з образів тільки накреслено, багато сюжетних ліній ще не замкнено в єдине романтичне коло. Але книги своїм тиражем важать на широкого читача, і це спонукає нас писати свої зауваги до неготового твору.

Що вигідно різнить роман Ледянка від зливи романів цього року — це тематика. Сюжет роману розгортається (як і багато, правда, подібних) від жахливого життя шахтарів, через революційне повстання 1905 року, через поразку останнього та заплля до „на гора“, до жовтня.

Даремно рецензент з „Молодняка“ сподівався, що друга частина роману й буде „на гора — Жовтень“. За 200 сторінок другої частини „В імлі позолоченій“ автор дійшов тільки до заплля та перемоги терористичних настроїв серед революційного робітництва. Саму ідею другої частини автор мислить, як „золоту імлу“, крізь яку не пробиватися вже вогників. „Є вогник, є надія, але ковтула все імла. Чи довго ще буде ніч?“

Міцно скованого сюжету в романі немає. Є кілька рівнобіжних ліній, які десь, певно, зйдуться, бо головні герої (так, принаймні, можна думать з прологу) на початку роману тільки народилися, а в другій частині їм не більше 7 — 10 років. Шахтарі, партійні робітники, хазяї від місцевого директора до французького хазяїна, пристав, „свідомий“ шпик, „роботящий“ шахтар Шапелман, зрадник товариства ради голодної сім'ї Клим, первісні, вульгарно-прибуткові „дяді“ й європейського зразку визискувач Опаренко (своєрідний малорос — європеець) досить виразно, хоч і не без сентименталізму та ходульності, накреслив у перших частинах роману Ледянка.

Автор свідомий був того завдання, що старими стилістичними способами показати неоспіваний досі підземний пролетаріат не можна, і для свого роману використав способи сценарні, способи кінематографічні.

В одному місці автор сам викриває свій спосіб. Левко, один із змовників неправильно загвинтив бомбу і вона розривається в руках.

„на вулицю викинути. Люди... Діти... Ось Петрик, Андрійко, ще...

...мент нерозуміння. Левкове обличчя сказало все... Василь з Дмитром прожогом кинулись із землянки. А Левко тиснув бомбу до живота. Шипить... Уляна, Петрик... Батько... А де мати?

Сказано крутив ручку кіномеханік пам'яті, у сказаному танку крутилися думки й спогади...

Тиснув бомбу до живота. Шипить... Викинути не можна, бо на вулиці діти. (підкр. авторове). Хтось вирвав живота. В'п'явся залізними кігтями й вирвав. Шматки кишок і м'яса бризнули на стіни... Здивовано дивилися діти“.

Швидка зміна зорових вражень цього уривку якнайбільше характеризують походження цього уривка від сценарію, від кіна. В інших місцях автор додає й набір друкарський:

„папірчики“, а на них слово

Акція“, або:

А безногому?

Безрукому?

З дітками у тілі зарослому?

Краще, аніж мертвому?

Сам набір друкарський не робить, звичайно, ще твору динамічним; автор перебільшує ролі техніки набору, інакше так часто б до цього прийому не приходив. Наведемо ще один приклад зорового відтворення:

„Перед стомленим подорожнім вироsla рудня. Мов хтось заслону від-

сунув“. Це вже — звичайник для літератури й пояснюється, очевидно, недостатньою вправністю автором.

Велику революційну добу, піднесення мас автор намагається подати й стилем високим, що часами переходить у біблійний.

„Кляс породив партію. Кість од кости, плоть од плоти кляса робітничого.

Партія послала Матвія Столярова. Товариша Матвія. Того, що йому вежі зажурили над морем бурунним сняться. Залишив юнак вежі, у вир боротьби поринув. Від усього відмовився щирій, лагідній, палкій. Щирість і лагідність — клясу робочому. Ворогам же — палка зненависть.

Кляс партію породив. А партія — товариша Матвія послала. Робітники носівські — діти клясу, що оцю партію породив“.

Таку ж підкреслену піднесеність виконують і повторення по кілька раз і речень і імен і удаваний спокій за трагічних випадків на шахті. Якщо кінематографічність та патосний стиль виправдовують великими подіями, воскресінням (говорю мовою автора) робітничої кляси, то ці стилістичні прийоми аж ніяк не придатні для інших місць роману, де автор подає побутові, натуралістичні моменти: відчувається неузгодженість мети й літературних засобів. А в романі якраз і багато етнографізму та побутовізму: часте залюбовання повторенням пісень („ой іще пили в понеділок“), прислів'їв („будеш дахою — будеш взяхою“), народницька словесність („неукоснітельно дивлюся“), а то й цілі розповіді про те, як треба пити води. До народницького примітивізму слід віднести й досить цвілу вже легенду про руських ведмедів в уяві чужинця.

Натуралістична концепція відбилася в численних еротичних, а то й порнографічних місцях.

„Мать“, „велика, мабуть цяця, коли сам директор лиже задницю“ (дотеп ?!), „кухарчині потреби“, „дух церковний підіймається вгору прикрий“, „сподіванки матері й дочки“—ці й інші числені приклади не відіграють якось стилістичної ролі: вони є засіб не то зацікавити читача, не то... розтягти роман.

Інша річ, коли, скажемо, Штангей у оповіданнях дотикається еротичних моментів: вони бо в нього обумовлені проблемою соціального розкріпачення жінки; в Ледянка ж такі елементи ні до чого. Яку, скажімо, роль відіграє гуляння в харківському ресторані з голими повіями другорядної особи? Або ось розкриєте роман: на сторінці 145 Климиха лізе до Матвія, на сторінці 148 десятник лізе до Уляни, на 149 — панич шукає дівчини за „троячку“, на 150 — 153 сторінках ціла „кохальна“ сцена в Петербурзі... Кількі сюжетних мотивів у романі заповнено такими проблемами.

Автор, видимо, заздрить легкому успіхові буржуазно - розкладницьких романів і в другій частині сам помалу перейшов на малювання паризького розкладу капіталістів.

Загально відомо, що роки революційного занепаду сприяли поширенню серед інтелігентів патологічного захоплення статевими проблемами... Але автор не показує такої зумовленості й паризькі картини виходять наївними, елементарними. Так, Жак заражає Клару через поцілунок, а в Росії, живучи кілька часу з директоровою дру-

жиною, не залишає ніякого сліду...

Гарному задумові авторовому дуже зашкодила розтягненість; замість повторювати різні жахи та кілька разів однаково розказувати про найможливіші кохальні пари та, вже зазначувану, звироднілість буржуазії,— краще б показати характеристичне менше разів, але глибше. Одноманітне повторювання псує вражіння: знижує патос і знекровлює дотеп, а цю відому істину часто й забуває автор.

Ми навмисне зупинилися на хибих романа: роман початковця, та до того й незакінчений, більше потребує вказівок на хибі... Ми зовсім не хочемо замовчувати ні актуальности теми, ні широкого спільного охоплення подій, ні гарної, порівняно, мови (але є й „підсвинки вихолощені“). З вдалих сторін відзначимо хоча б спосіб поновлення, щоб показати виробничі процеси:

„Поставили стовпа, закопали. Барабана приєднали. Данилко все знає, як робота йтиме. Сюди коняку запрягатимуть, вона ходитиме круга, баран крутитиметься, а на ньому линва. На линві у мурф букет спускатиметься, ось тато хрещений вже колішата до нього ладнає.

Авторові надалі треба стиснути свої замахи, викинути, може й цікаве, але не дотичне основної ідеї твору, відмовитися примитивного натуралізму та етнографізму й скоротити свій, загалом не поганий, шахтарський роман.

А. Ярмоленко

ХРОНІКА

Пленум ЦК „Плуга“

14, 15 і 16 січня п. р. відбувся пленум ЦК „Плуга“ за участю Харківської групи плужан. Центральним питанням, що йому пленум найбільше приділив уваги, була подальша робота „Плуга“ в зв'язку з реконструкцією господарства країни. Визначивши правильність і чіткість ідеологічно - художніх устремлінь і тактики своєї, що їх „Плуг“ визначив у своїй платформі ще 1922 року, пленум визнав, що сьогодні, в добу остаточного наступу на рештки капіталістичних елементів на селі і в місті, коли різко змінюється політично - громадська ситуація, коли йде перегруповання класових сил, — „Плугіві“ не можна в цей відповідальний момент соціалістичного будівництва залишатися цілком на старих позиціях, не змінивши дечого в своїх методах роботи, не переглянувши в певній мірі своїх творчих устремлінь, що, природньо, повстають за нової ситуації. Бо те, що „Плуг“ 1922 року висував, як перспективу (Див. § 5 платформи Спілки Селянських письменників „Плуг“, альманах перший „Плуга“ 1924 р., а на сьогодні уже стає дійсністю, реальною рушійною силою; багатотисячний сільсько - господарський пролетаріат, що народився в наслідок економічної революції, що своєю ідеологією й устремліннями є цілком відмінний від с/г. пролета-

ріату доби павперизації, за панування буржуазних форм господарювання, — цей с/г. пролетаріат: робітники великих колгоспів, радгоспів, комун, зернофабрик, машино - тракторних станцій — активно провадить соціалістичне будівництво на селі і за даної ситуації мусить стати за об'єкт творчості саме плужанського письменника.

Бо на сьогодні, в момент великих класових зрушень, масового колективістичного руху, коли одна за одною виростають бази соціалістичного господарства — машино - тракторні станції, коли цілі райони, ба навіть округи (Шевченківська, тощо) переходять на суцільну колективізацію, коли все, що залишається поза колективом, становить на сьогодні елементи консервативні і навіть реакційні, — „Плуг“, стоячи на засадах комуністичної партії, не може залишатися надалі організацією, що відбиває світовідчужання й прагнення всього так званого революційного селянства, а цілком натурально мусить зробити відповідне перешикування свого фронту лівіше — переключити свою творчу енергію на нову соціальну базу, а саме: на той численний сільсько - господарський пролетаріат та сільську бідноту, ту бідноту, що тепер формується в окремі групи всередині колективів.

Звідсіля висновки що й до самої

назви, — пленум майже однодушно схвалив перейменування на наступному з'їзді „Плуга“ в спілку пролетарсько-селянських письменників, розглядаючи цей крок не як щось абсолютно нове, а лише як логічне продовження чітко накреслених на початку організації гасел і завдань. Отже, цю думку, а також перший § плужанського статуту в новій редакції з відповідними директивами Пленум і схвалює подати на розгляд й обговорення усіх т. т. плужан перед наступним з'їздом та на критику всього зацікавленого в цьому суспільства.

Другим, не менш важливим в роботі Пленуму, був перегляд особистого складу плужан, а звідсіль і чистка „Плуга“. Пленум перевів чистку за принципами ідеологічно-художньої спрямованості та спроможністю окремих товаришів - плужан перебудувати свою творчість, виходячи із завдань „Плуга“ на новому етапі, цебто переключити свої творчі зусилля на нову класову базу с/г. пролетаріату й сільської бідноти.

Пленум виключив зі свого складу 25% загальної кількості членів, що, на думку пленуму, не спроможні будуть з тих чи інших причин перейти на нові рейки роботи і що залишаються письменниками поза „Плугом“. Пленум намітив цілу низку конкретних заходів щодо поживлення роботи „Плуга“, внесення бойових темпів, активізації плужанської участі в дискусійних моментах літературного сьогодні, щодо спільних шукань, які сьогодні є актуальні серед усіх літературних організацій і груп.

Перевівши чистку, Пленум приділив чимало уваги й питанню про кадри. На думку пленуму, поповнення „Плуга“ молодняком мусить йти способом відбору саме із гущі колективістичної молоді,

яку насамперед „Плуг“ мусить втягнути в літературно-культурний процес.

Беручи на увагу, що наслідком культурної революції література національних меншостей на Україні розвиватиметься в першу чергу як література селянська, пленум, вислухавши доповідь представника німецьких селянських письменників т. Фіхтнера, схвалив утворити при „Плузі“ німецьку секцію „Плуга“, до якої мають увійти т. т. селянські письменники, що перебувають на терені України. Мавши добрий практичний організаційний досвід, „Плуг“ бере на себе ідеологічно-художній провід над секцією німецьких письменників, допомагаючи їм стати на рейки пролетарської ідеології.

Пленум також схвалює реорганізувати свій спілчанський орган „Плуг“ конкретно до завдань організації на новому етапі. Редакції доручено завести нові розділи, як: „По комунах і колгоспах“, „Трибуна читача“ і т. ін., де, поруч із відгуками читачьких мас на плужанську творчість, міститимуться поради письменникам - початківцям (кадри). В журналі міститимуться статті на громадсько-політичні теми, що так чи інакше стосуються письменника: п'ятирічка, індустріалізація країни, реконструкція сільського господарства та участь і завдання в них письменника. Поруч з цим пленум вважає потрібним поживати журнал статтями дискусійного гатунку, набудь-які актуальні теми літературного громадського життя — проблема шуканнів стилю епохи, моментів формального порядку, теорії і методології літератури і т. ін., і т. ін.

Обговоривши сучасну літературну ситуацію, „Плуг“ вважає за потрібне й надалі проводити роботу на своїй ділянці культурного фронту в контакт із найближчими спільниками своїми — Спілкою Пролетарських Письменників

ВУСПП, та спілкою „Молодняк“,— не погоджуючись в той же час із „помилковою тактикою ВУСПП щодо бльоку з „Новою Генерациєю“, в якому (бльокові) „Плуг“ себе за спільника не вважає“.

Що ж до взаємин із новими літературними організаціями „Пролітфронт“ом і групою „А“, „Плуг“ не може не вітати того великого психологічного зламу на користь фронтові пролетарської літератури, що відбувся поміж членами „Пролітфронт“, доказом чому хоч би той факт, що „Пролітфронт“ визнав за доцільне (Див. ст. т. Куліша „Веч. Роб. Газета“. 1930 р., № 39) масову літературну роботу на підприємствах, фабриках і заводах, безпосереднє у масі робітничого читача, серед культурницького робітничого активу.

Це, по суті, той же самий славнозвісний „масовізм“ (нехай трохи в одмінній модифікації), проти якого уперто ламали списи під час відомої літературної дискусії лідери колишнього ВАПЛІТЕ — теперішні ідеологи „Пролітфронт“. Здається діалектичне заперечення, проте „Плуг“ вітає цей здвиг серед „Пролітфронтівців“ і, маючи деякі спільні точки щодо стилевих шукань (водночас маючи й розходження), сподівається, що тепер, коли утворено Федерацію Українських революційних радянських письменників, „Плуг“ посідатиме свою певно визначену позицію і матиме тверду лінію, не звязуючи себе жодними постійними бльоками в залежності від конкретних питань літературної ситуації.

Щодо питань стилю, які особливо акцентуються сьогодні усіма літературними організаціями, „Плуг“ вважає, що на сьогодні годі віддавати пере-

вагу якомусь одному стилеві, — будь то реалізм, із додатками до нього різних нюансів, чи щось інше. Треба визнати, що з цих стилів ми користуємося як зі спадщини буржуазної культури, — отже, численність самих нюансів і відтінків хоч би й у вигляді вигаданого недавню у Москві — „діалектично-матеріалістичного реалізму“, — говорить вже про недосконалість цього старого терміну і про шукання якогось нового. Гадаючи, що абсолютне сприйняття одного якого стилю всіма творчими колективами чи одиницями буде не що інше як тупцювання на одному місці, гадаючи, що розквіт літератури можливий лише за умови вільного змагання стилів, „Плуг“ визнає, що найбільш прийнятною домінантою на сьогодні все ж таки є методою реалістичного стилю. Тому „Плуг“ в основному для своєї творчої роботи вважає за потрібну уперту роботу серед своїх членів для наближення хоча б до того ж самого реалістичного стилю бо на сьогодні і „Плуг“ та й уся література перебуває ще в лабетах справжнісінького натуралізму, від якого треба рішуче відштовхуватися.

Константуючи певний відрив міських „Плужан“ від села, а тим самим від своєї соціальної бази, пленум схвалив провести самообілізацію „Плужан“ на весняну засівну кампанію й сконструював ударну бригаду з 10 чоловіка, що роз'їдуться по комунах, колгоспах і М. Т. Станціях та в райони суцільної колективізації. Одним із конкретних заходів звязку „Плужан“ із колективізованим селом Пленум вважає культурне шефство над Вовчанським районом суцільної колективізації.

Підсумовуючи роботу „Плуга“ на протязі восьми років його існування, Пленум визначив, що сьогодні, коли швидким темпом іде перебудова села,

коли ці темпи щодень то прискорюються,— всеж ідеологічна перебудова психіки, навіть уже колективізованих мас, ще затягнеться „в серйоз і на довго“. Рештки дрібно-власницької ідеології, навіть у значної частини колективізованого селянства, ще довгий час житимуть, так чи інакше виявлятимуться. Куркуль, пролізши до колективу, намагатиметься провадити там свою розкладницьку, руйнацьку роботу. Власницька ідеологія селянина - середняка іще житиме довгий час і в середині колективів і поволі одмиратиме в процесі переходу до вищих форм господарювання, форм соціалістичних.

Отже, завданням письменника (зокрема, плужан) і є, орудуючи художнім словом, прискорювати ці процеси психологічного перевиховання мас в комуністичному дусі, поступово переводячи їх на рейки пролетарської ідеології.

Проте, щоб письменник (в даному разі плужани) не був лише фіксатором процесів, явищ і подій, що проходять перед ним, щоб він міг стати вище об'єктів своєї художньої спрямованості, щоб він бачив перспективу і міг визначати певні етапи, указувати їх іншим,— для цього він мусить насамперед опанувати методу діалектичного матеріалізму.

Темпи нашого соціалістичного будівництва що-рік збільшуватимуться. соціально-економічні процеси ускладнитимуться. Письменик мусить розуміти ці процеси, а єдиний рецепт зрозуміти їх, це бачити, куди ці процеси ведуть. Лише опанувавши методом діалектичного матеріалізму письменник матиме силу не розгубитися в надзвичайно складній обстановці зламного реконструктивного періоду. Звідця для плужан гасло —

глибокої і впертої учоби не тільки літературної, а й політичної.

До десятирічного ювілею свого „Плуг“ мусить ці надбання мати і внести до скарбниці пролетарської літератури певний художній доробок.

А. Шиманський

Перший крок

Організаційне оформлення німецької письменницької групи в Харкові — утворення секції при організації пролетарсько-селянських письменників „Плуг“ — є історичний початок організованого руху німецьких письменників на Україні.

Німецький письменницький рух на Україні та й по всьому радянському Союзі швидко зростає і до цього часу зростає стихійно, без будьякого керівництва й прямування. Звичайний аритметичний підрахунок за матеріалами, що є в самій тільки редакції „Юнгштурм“ (орган ЦК ЛКСМУ для обслуговування німецької трудящої селянської молоді) показує, що за останній час 130 чоловіка надіслали свої праці.

130 чоловіка, які працюють і бажають працювати, це на початок і в наших умовах — ціла армія. 60 чоловіка друкували й друкують свої праці в самій лише газеті „Юнгштурм“. Але праця цієї маси молоді й початківців-письменників шкутильгає всіма сторонами. Вони виявляють і ідеологічні хитання, і помилкові настанови й неписьменність з історії та елементарної теорії літератури, з політики, стилю, мови й інш.

З усієї маси своєю творчістю виділяється 8—10 чоловіка. Їхні праці видано й видається окремими брошурами, збірниками накладом Центрвидаву та ДВУ. Друком вийшла поема поета Шелленберга „So ruten wir Jungen von Wahn zu Wahrheit“. Вийшли друком

два збірники гумористичних оповідань з життя німецьких колоністів Г. Бахмана. Тепер Бахман працює над драмою та новим романом „Трактор“. Вийшов друком збірник антирелігійних віршів Флута, збірник віршів Шелленберга й два збірники віршів Буха. Правда, деякі з віршів Буха ідеологічно відсталі, та й загалом, робота всіх письменників серйозної критики ніяк не витримає.

Тепер видається альманах кращих праць Шелленберга, Флута, Бахмана, Баха, Брандта, Ганса й інших. І, зрештою, ближчими місяцями вийде друком роман Гаста „Сповідь одного кюстера“.

Група, що перебуває на периферії й Харківська група, (за винятком 2—3 осіб, що бажають прилучитися до Московської секції німецьких письменників при МАПП), яка працює непоередньо по редакції німецьких журналів та газет, становить основний кістяк німецьких пролетарсько-селянських письменників майбутньої секції при Всеукраїнській письменницькій організації „Плуг“.

По всьому Союзу видається німецькою мовою 8 газет; з них 5 селянських — в Харкові, Москві, Покровському, Сибіру та Одесі, 2 комсомольські — в Харкові і Покровському і одна професійна в Покровському. До того видається ще два дитячі журнали (Харків, Покровське), антирелігійний та вчительський в Харкові, шкільний і партійний в Покровському. На черзі мають виходити два журнали: господарський в Москві і літературний в Харкові. Однак, не зважаючи на порівняно значну кількість періодичних видань, нашому письменникові трибуни не було. Більшість редакцій наших газет зневажливо ставилася до письменницького руху. Незначний виняток тут становила ре-

дакція газети „Юнгштурм“. В цій газеті 1928 року виходила двічі на місяць сторінка „Unter haltung in freieu Stunden“, в якій друкувалися вірші, оповідання, фейлетони, тощо. Колиж року 1929 „Юнгштурм“ перестав видавати цю сторінку, зріст письменницького руху було штучно припинено на цілий рік. Тепер німецькі селянські письменники дістали досить широку трибуну, як двотижнева літературна сторінка при газеті „Юнгштурм“ і спеціальний щомісячний літературний журнал „Темпо“, що його видає в Харкові новоутворена німецька секція при організації пролетарсько-селянських письменників „Плуг“. Все це збільшує роль й завдання першої в Радянському Союзі пролетарсько-селянської організації німецьких письменників, бо в її руках можуть знаряддя й засоби, які неминуче ведуть до об'єднання кращих письменницьких сил не тільки України, а й всього радянського Союзу.

Хоча наш шлях і короткий, але він кострубатий. Помимо згаданого калейдоскопічного стану в творчій роботі наших молодих письменників і початківців в царині ідеології, стилю, мови мали місце й вияви правоопортуністських тенденцій в роботі передовіших письменників (Брандт „Es ruft das Land“) й були виразні правоопортуністичні настанови на культуру „німецької батьківщини“. Ці явища прямо парадоксальні тому, що вони виходять від московської групи німецьких радянських письменників, що вважає себе за пролетарську, — секція при МАПП. Існування двох різних груп німецьких письменників, що органічно вийшли з одної бази, свідчить про боротьбу в лавах німецьких письменників; боротьба ця подалі більше розгортатиметься.

Німецька секція при „Плугові“ вбрала, безперечно, той правильний

шлях, який відповідає її завданням і умовам і цим шляхом вона провадитиме свої завдання й перемагатиме всілякі спроби тих, що звихнулися й помиляються, впливати на хід всередині й зверху, бо секція гарантована товариської допомоги від письменницької організації „Плуг“ з її восьмилітнім практичним досвідом.

Фіхтнер

В ЦК „Плуга“

На засіданні Бюра ЦК „Плуга“, що відбулося 13 січня п. р., розподілено обов'язки між членами бюра. На голову обрано т. Пилипенка. На відповідальних секретарів — т. Штангея, на якого покладається обов'язки організаційної роботи „Плуга“, та т. Панова, якому доручається виробничо-мистецькі справи організації.

Київ — „Плуг“

В Києві на сьогодні є досить компактна група письменників, членів „Плуга“: т. т. Яковенко, Будяк, Сайко, Ляшенко, Коваленко, Гуменна та Усенко. Проте, ця група нічим себе не проявляла. За останній рік у Києві не було жодного літературного виступу „Плуга“, не зважаючи на те, що в Київській групі є письменники, що вже увійшли в літературу своїми творами. Причиною цьому був брак відповідного керівництва та організаційного зв'язку з ЦК „Плуга“. Відсутність нормальної роботи в ЦК „Плуга“ негативно відбилася і на роботі окремих письменників, членів організації; тому то й не дивно, що в такому великому культурному центрі, як Київ, письменники — члени „Плуга“ не брали участі в літературних виступах поруч інших літературних груп, не проявляли себе активно.

І тільки зараз, після річної мовчанки, в Київській групі плужан почалося певне серйозне зрушення. 13/І п. р. вже відбулися перші організаційні збори, на яких було заслухано інформаційну доповідь т. Косарика — Коваленка про сучасну літературну ситуацію на Україні. Збори визначили конкретні заходи щодо відновлення громадсько-літературної роботи „Плуга“ в Києві. Тепер налагоджується зв'язок із іншими літературними організаціями. Збори вирішили зробити черговий виступ „Плуга“ у С.-Г. Інституті, у Ветеринарно-Зоотехнічному Інституті, та в с.-г. Профшколі.

НА ОБГОВОРЕННЯ

Проект статута спілки пролетарсько-селянських письменників „Плуг“ *)

1) Спілка „Плуг“ об'єднує письменників, зв'язаних з сільським пролетаріатом і революційним селянством, що спираючись на програмові засади комуністичної партії, беруть участь у соціалістичній перебудові села, маючи за знаряддя свою літературну творчість.

2) Активна боротьба з реакційною дрібно-буржуазною ідеологією серед відсталих шарів селянства та її впливами і укріплення пролетарсько-колективістичної ідеології є мета художньої й критично-публіцистичної діяльності „Плуга“.

Б. Діяльність спілки

3) Для переведення в життя своїх завдань „Плуг“:

*) Проект цього статута затверджено на Пленумі ЦК „Плуга“ 16-го січня 1930 року. Просимо товаришів, що матимуть якісь зауваження до окремих пунктів статута, надсилати такі на адресу: Харків, вул. К. Лібкнехта, 31, „Плуг“.

а) входить у зв'язки з іншими літературно мистецькими й громадськими організаціями, що ширять комуністичну культуру, для переведення спільними силами спільних завдань.

б) Закладає студії, семінари, курси мистецького вдосконалення своїх членів.

в) допомагає виявленню й розвитку письменників - початківців, що поділяють основні засади „Плуга“.

г) організує лекції, доповіді, диспути, літературні вечори та інші виступи.

д) друкує періодичні й неперіодичні видання.

е) улаштовує екскурсії, подорожі, командировки для своїх членів.

ж) упорядковує конкурси на літературні твори.

з) дбає за матеріальний добробут своїх членів, проводячи відповідні заходи через професійні та радянські органи.

к) улаштовує бібліотеки й читальні для своїх потреб.

В. Склад спілки

4. До складу спілки пролетарсько-селянських письменників „Плуг“ входять громадяни, не позбавлені виборчих прав, що приймають без заперечень цей статут та ідеологічну художню платформу Плуґа і працюють, не вхилившись від них у галузі художньої та критичної літератури.

Примітка: Члени Плуґа, без особливої на те постанови Центрального Бюро, не можуть бути членами інших літературних організацій.

5) Письменник, бажаючи стати членом Плуґа, подає до Центрального Бюро Плуґа заяву про вступ, докладний життєпис і зразки своїх друкованих літературних творів, що характеризують ідеологічну спрямованість і художню досконалість письменника.

Дійсним членом він стає після затвердження Центрального Бюро Плуґа.

6. Окремі члени Плуґа за територіальною спільністю можуть утворювати групи Плуґа спільною літературно-громадської роботи.

7. В обсязі цілої організації й окремих груп можуть утворюватися різні секції за мовними ознаками. Організаційна структура і робота секції встановлюється окремим положенням, затвердженим від Центрального Бюро. Секція розглядає заяви і рекомендує нових членів на ухвалу Центрального Бюро. Секція має свою Президію, представник якої входить до складу Центрального Бюро з правом дорадчого голосу.

8. Для опрацювання спеціальних завдань, а також для певної постійної літературної і громадської роботи в межах спілки утворюються різні комісії, що підлягають ЦБ.

9. Усіма справами спілки керують загальні збори та обране ними Центральне Бюро, що перебуває в Харкові.

10. Загальні збори всієї спілки відбуваються не менш одного разу на два роки, як з'їзд Плуґа. Час, місце й порядок скликання зборів визначає Центральне Бюро.

11. Загальні збори скликаються також за вимогою Ревізійної Комісії, або на підставі листовної заяви не менш як п'ятої частини членів спілки.

12. Загальні збори: а) заслуховують звіти Центрального Бюро і Ревізійної Комісії, б) вирішують загальні справи спілки, в) обирають Бюро і Ревізійну Комісію у складі, що ухвалюють самі збори.

Примітка: загальні збори вважаються за дійсні при наявності не менш як половини членів спілки.

13. Центральне Бюро керує справами спілки, репрезентує спілку в усіх її

виступах, приймає нових членів, переводить в життя постанови загальних зборів і має право контролю за діяльністю груп і окремих членів, а також має право виключення окремих членів за діяльність, що суперечить статутіві і постановам загальних зборів. Постанову Бюро можна оскаржити на загальних зборах членів спілки.

ЦБ розподіляє свої функції серед своїх членів своєю постановою.

14. Спілка має печатку з назвою: „Всеукраїнська Спілка Пролетарсько-Селянських Письменників „П л у г“.

15. Ревізійна Комісія контролює господарчу й організаційну роботу в спілці.

Г. Кошти

16. Кошти спілки складаються:

а) з постійних членських внесків, установлених загальними зборами.

б) зі спеціальних добровільних внесків.

в) з прибутків від вечорів, вистав, лекцій, видань, тощо.

г) допомоги від державних та громадських установ і організацій.

Г. Ліквідація

17. Ліквідується спілка постановою:

а) органів влади, б) загальних зборів членів спілки, на яких повинно бути не менш двох третин усього складу спілки, в) коли число членів буде менше п'яти.

18. Майно спілки в разі ліквідації передається до відповідних громадських чи державних органів, за постановою ліквідаційних зборів.

З'їзд Спілки Революційних Письменників Західньої України

5, 6 і 7 січня відбувся в Харкові з'їзд спілки революційних письмен-

ників „Західня Україна“. З'їзд вітали представники літературних радянських організацій. Від „Плуга“ вітав з'їзд т. Панів, ВУСПП'у т. Кулик, „Молодняк“ т. Усенко, „Нової Генерації“ т. Полторацький. Від редакції журналу „Критика“ виступив т. М. О. Скрипник, що підкреслив важливість завдань української літератури в нашу добу та визначив соціальні завдання, що стоять перед спілкою „Західня Україна“.

Спілка революційних письменників „Західня Україна“, що існує вже близько 5 років і почала своє існування як секція „Плуга“, окрім загальних завдань, які має кожна радянська революційна літературна організація, має ще й свої специфічні завдання. До цього зараховуємо популяризацію серед широких мас Радянської України та цілого Союзу через художні і публіцистичні твори життя, побуту і боротьби трудящих західньо-українських земель. З другого боку, спілка „Західня Україна“ і всі її члени повинні в своїй творчості відбивати те революційне піднесення, ентузіазм і героїзм, що ми спостерігаємо тепер серед пролетаріату й сільської бідноти в будівництві соціалізму в цілому Радянському Союзі. Однак з цього не виходить, що спілка „Західня Україна“ є угруповання представників якоїсь другої української літератури. Не може бути двох українських літератур і культур, як не може бути двох Україн. Вся свою діяльність і творчість спілка „Західня Україна“ вважає за частину загального літературного й культурного процесу на Радянській Україні.

На з'їзді вирішено ряд важливих питань. Між іншим, Правління спілки й видавництва перенесено з Києва до Харкова, а з місяця лютого приступлено до видання в Харкові щомісячного політично-громадського і літературного журналу „Західня Україна“. До

нового правління обрані такі т. т. М. Ірчан (голова спілки і редколегії видавництва та журналу), Ів. Ткачук (секретар), Дмитро Загул, Дм. Рудик, В. Гжицький, М. Гаско, М. Козоріс, Й. Зозуляк і С. Канюк.

Адреса спілки і редакції журналу „Західна Україна“: м. Харків, поштова скринька 270.

Тea - кінокнижку масам

Українське Театральне фотокінематографічне видавництво ставить за мету дати масову, ідеологічну витриману й дешеvu книжку з усіх питань мистецтва.

Партнарада в справах кіна й театру накреслила цілу низку завдань, що, передусім, зобов'язали „Теакінопечать“ РСФСР змінити свою лінію роботи, дати, зрештою, гарну потрібну книжку масам. Через те, що вимоги зросту національної культури викликали до життя „Укртеакіновидав“, на нове видавництво поклалося це завдання й Укртеакіновидав готує матеріали, щоб їх (завдання) виконати.

Громадськість, організації, письменники, діячі кіна, театру й інших мистецтв, глядачі, робкори й сількори повинні допомогти Укртеакіновидаві провести в життя свій плян видання потрібної, ідеологічно-витриманої і дешевої книги, тримати міцно зв'язок, зазначати хиби і досягнення, давати потрібні вказівки, поради.

Посилений темп драмгуртків так у місті, як і на селі, зобов'язує Укртеакіновидав дати клубну й сельбудівську п'єсу та підручники для гуртків. Близькими часами видавництво й видасть цілу низку подібних книжок. Днями виходить друком ціла низка книг з кіна. Виходить „Кіно й комсомол“, „Звукове кіно“, „День на кіно-фабриці“, „Нотатки фільмара“, низка книжок з сценарія, з кінотехніки, тощо.

Готується до друку книжки про українські театри, естради, народні пісенники, тощо.

В друкові низка книг з фото. Здано друкуватися низку оперних лібрето, серію гумористичних оповідань та ін.

У Києві вже ідуть громадські наради у справах тематичного пляну. Близьким часом такі наради відбудуться по підприємствах. Накреслюється також робота і в Харкові. Укртеакіновидав видає періодичні видання: 2 з кіно — журнал „Кіно“ та „Кіно-газету“ й з театру — „Радянське Мистецтво“.

Ці видання буде поліпшено. „Кіно-журнал“ та „Кіно-газета“ беруть новий напрямок, змінюють цілу низку відділів, поживляють його новим матеріалом, притягаючи туди нові сили. „Радянське мистецтво“ переходить на декадний вихід: виходитиме 1 — 10 — 20 числа, міняючи своє спрямування з місцевого на всеукраїнський.

Все це зобов'язує громадських робітників, письменників, діячів мистецтва, робітників фабрик і заводів, селян-глядачів кіна й театру допомогти своєю участю новому українському рушеві національної культури — Укртеакіновидаві.

В Харківській філії Укртеакіновидаву близьким часом запроваджується консультація з питань літератури, кіна, театру й інших галузей мистецтва.

Семенів

Конкурс на художньо-літературні твори

Щоби стимулювати у найширших кіл письменників, особливо ж письменницького молодняка, упертішу регулярну працю та змагання за найбільші художні й ідеологічні досягнення в творах та щоб викликати взаємне змагання поміж письменниками, Управління Мистецтва НКО оголошує по відділу художньої літератури конкурс.

1. За кращі з художнього й ідеологічного боку твори, з таких літературних форм будуть видані такі премії:

1) Роман та повість — 4 премії: 3000 крб., 2000 крб., 1250 крб., 750 крб.

2) Оповідання — премії: 500 крб., 250 крб. та 2 пр. по 150 крб.

3) П'єса для малих конів: робітничих клубів та сельбудів, а також для дитячих театрів: 4 премії: 1500 крб., 750 крб. та 2 пр. по 500.

4) Поема — 3 премії — 1000 крб., 750 крб. та 500.

II. У формі викладу, фабулі, сюжеті автор абсолютно вільний і нічим не обумовлений. Умови ставлять лише щодо основних моментів тематики. Твори мають подавати своєю тематикою хоч один з таких моментів:

1) Соціалістичне будівництво України чи також інших радянських республік,

2) побут робітництва чи колективізованого селянства на фоні виробництва,

3) життя й побут партійців та комсомольців, а також життя й побут радянських революційних інтелектуальних робітників на фоні процесу соціалістичного перебудування й виробництва,

4) класова боротьба на селі й у місті,

5) життя радянського юнацтва чи дітей,

6) класова боротьба пролетаріату в капіталістичних країнах.

7) Революційна боротьба на Україні, як частині території царської імперії та громадянська війна.

Коли твір даватиме можливо ширший комплекс цих основних моментів, то це буде враховуватись, як позитивне дане.

III. Мінімальний розмір творів: роман та повість — 10 др. аркушів, оповідання — 1½ арк., поема — 1500 рядків.

IV. Премійовані твори будуть друкуватись видавництвами з оплатою

авторського гонорару по максимальному тарифу. Твори, що не будуть премійовані, але гідні до друку, будуть друкуватись звичайним порядком.

V. Термін подачі творів:

1) Роман та повість — 1 липня 1931 р.

2) Оповідання — 1 вересня 1930 року.

3) П'єса — 1 жовтня 1930 року,

4) Поема — 15 вересня 1930 року.

VI. Твори надсилаються виключно поштою у двох передрукованих на машинці примірниках, без зазначення прізвища автора, а з написаним девізом. Окремо, у заклеєній куверті, має бути повідомлення автора про своє прізвище до девізу.

VII. Весь матеріал адресувати: Харків, вул. Артема № 29, Наркомосвіти, Управління Мистецтв. На куверті обов'язково зазначити: „до літературного конкурсу — термін... (такий - то, щоб відповідний термін подачі матеріалу).

По СРСР та за кордоном

АЗЕРБАЙДЖАН

Робітничий літературний університет. При АзАПІ відкрито робітничий літературний університет. Дисципліни викладають тюркською та російською мовою і саме такі: історію матеріалізму, літературознавство, драматургію, історію і теорію пролетарської літератури.

В університеті понад 75 слухачів — літ-кружковців і членів АЗАПП'а.

БІЛОРУСІЯ

Тиждень білоруської культури в Москві. Білоруська Асоціація Пролетарських Письменників енергійно готується до тижня білоруської культури в Москві, що є здійсненням лозунга братерського єднання національних пролетарських культур.

Експерсії письменників до колгоспів. Рада Народніх Комісарів БСРР видала Біл. АПП'у 1.500 крб. на організацію експерсії письменників до колгоспів.

ГРУЗІЯ

Українсько-грузинський словник. Професор Державного Тифліського Університету Ахвендіані Г. С. закінчує велику організаційну роботу щодо видання україно-грузинського словника.

Ініціатива й видання згаданого словника цілком належить проф. Ахвендіані Г. С.

Випустити на світ словник передбачається в першому півріччі 1930 року.

Пролетарські письменники в колгоспах. За угодою між правлінням кооперації Грузії та асоціацією пролетарських письменників, низка письменників одвідала колгоспи і комуни; мета — ознайомлення з роботою колгоспів і комуни.

„Диктатура“ Ів. Микитенка в Державнім Тифліським Театрі. Цього сезону в Державнім Тифліським Театрі прийнято до постанови п'єсу Ів. Микитенка „Диктатура“. Переклав п'єсу на грузинську мову Цагарелі.

ПОЛЬЩА

Справа польської академії. Справа польської Академії вирішена. З'їзд письменників, що відбувся у Познані, вирішив 73 голосами проти 5, що бажає постійної Академії, а не пересувної письменницької ради. Таким чином здійсниться у найближчій часі ідея, яку кинув Стефан Жеромський ще перед війною. Проект статуту про Академію має 14 пунктів. Вона буде називатися „Академія польської літера-

тури“ і дбатиме „про дух польської мови, літературну творчість і культуру“, зріст кіл читачів, матеріальне забезпечення письменників, їхню незалежність у творчій роботі тощо. Вона матиме 21 досмертних членів, з яких перших 10 призначить сам Президент республіки, а дальших 11 буде вибрано цими першими 10. Академія матиме чотири комісії: для піклування мовою, літературою, видавництвами і матеріальними справами письменників. Кожна з них може притягти до співпраці письменників на підставі спеціальних умов, або мати власних членів — кореспондентів.

Стан української преси Газета „Пшедсвіт“ містить дописа про стан української преси в Польщі. В дописі зазначається, що 1918 року, після Західньо-української революції було 277 періодичних видань. Тепер число видань зменшилося до 122. Автор допису не говорить, що призвело до такого стану українську пресу, бо інакше довелось б говорити про терор та репресії польської влади.

Соціальне інтернаціональне видавництво починає випускати під знаком „12“ серію збірок поем інтернаціонального характеру. Кожна збірка охопить 12 авторів. Дві перші збірки присвячено поетам французьким і міститимуть вони твори таких письменників: Рене Аркос, Франсі Андре, Марк Бернар, Анрі Жільбо, А. Габарю, Анрі Пуляйль, Тристан Ремі, Віктор Серж, Шарль Вільдрак, Вайян Кутюр'є і інш. Наступні збірки будуть присвячені німецькій поезії, мекіканській, скандинавській і інш.

Це видання ставить собі метою поширити нове мистецтво, яким часто нехтують серед широких кіл людства, зацікавити їх цією новою поезією.

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА Х.Д.У.

Ім. №

Редакція: А. Головка, А. Панів, С. Пилипенко,
Ю. Савченко та В. Штангей
Відповідальний редактор С. Пилипенко

З М І С Т № 1

	Стор.
Гр. Яковенко. Історія чотирьох назв — оповідання	3
Ів. Приблудний. Когут — байка	30
Майкл Голд. Матір з Іст-Сайду — оповідання	32
В. Нефелін. Стайня — оповідання	42
Ол. Ведміцький. В завірюху — поезія	57
А. Ревякін. Російська селянська пожовтнева література — стаття . .	58
Резолюція Пленуму ЦК „Плуга“ 15 січня 1930 р.	69

Бібліографія: В. К. Грицько Григоренко. Твори т. І. Юр. Лаврі- ненко. — Ів. Луценко. „Кубанський провесень“. Д. Г. — Г. Коцюба, „Змова масок“. А. Ярмоленко. — Лебянко М. „На гора“. „В імлі позолоченій“.	71
---	----

Хроніка: Пленум ЦК „Плуга“. Перший крок. В ЦК „Плуга“. Київ- „Плуг“. Проект статута Пролетарсько-Селянських Письменників „Плуг“. З'їзд Спілки Революційних Письменників Західної Укра- їни. Теа-кінокнижку масам. Конкурс на художньо-літературні твори. По СРСР та за кордоном.	77
--	----

Від редакції

Рукопи, що надсилаються до редакції, мають бути передруковані на машинці або чисто й виразно переписані на однім боці паперу.

Неухвалені до друку рукописи, редакція авторам не повертає. До-
платних листів редакція не виходить.